

Plus Revisjon AS
Rosenkrantz' Gate 20
0160 OSLO

VÅR REFERANSE
20/7173

DERES REFERANSE

DATO
28.06.2021

Tilsynsrapport - vedtak

1. INNLEDNING

Finanstilsynet viser til tilsyn hos Plus Revisjon AS (revisjonsselskapet) i perioden 7. - 11. september 2020. Tilsynet ble avholdt digitalt. Foreløpig tilsynsrapport med varsel om vedtak ble sendt 10. november. Revisjonsselskapets tilsvarende foreløpig tilsynsrapport ble mottatt 1. desember 2020.

Ny revisorlov trådte i kraft 1. januar 2020. Finanstilsynet har vurdert virksomheten i selskapet, herunder revisjonsutførelsen, etter den tidligere loven. I omtalen av pliktbruddene er det derfor vist til den tidligere revisorloven. De bruddene på revisorloven som Finanstilsynets tilsyn avdekket, vil også være pliktbrudd dersom de hadde vært vurdert etter ny revisorlov. Også vurderingen av hvilke pliktbrudd som er grove er i praksis den samme, uavhengig av om ny eller tidligere revisorlov legges til grunn.

Tilsynet inngår i Finanstilsynets tilsynsarbeid rettet mot selskaper som reviderer foretak av allmenn interesse. Finanstilsynet skal blant annet gjennomføre kvalitetskontroll med slike revisjonsselskaper minst hvert tredje år, jf. revisorloven § 5b-2 første ledd, annet punktum.

Formålet med tilsynet er å kontrollere oppfyllelsen av lovkrav som gjelder for revisjonsvirksomheten, samt å påpeke eventuelle svakheter knyttet til revisjonsselskapets gjennomføring av revisjonsoppdrag.

God risikostyring og internkontroll i revisjonsselskapet er nødvendig for å sikre at virksomheten drives forsvarlig og innenfor det regelverket som gjelder. At det er etablert hensiktsmessige retningslinjer og rutiner er et sentralt tiltak for å redusere risikoen for regelverksbrudd. Finanstilsynet har gjennomgått utvalgte retningslinjer og rutiner i revisjonsselskapet som skal sikre etterlevelse av revisorloven og annen relevant lovgivning, herunder hvitvaskingsloven. Test av etterlevelsen av revisors plikter på ett eller flere områder er kontrollert i til sammen elleve oppdrag.

Revisor har en sentral rolle i bekjempelsen av hvitvasking og terrorfinansiering og annen økonomisk kriminalitet. Det er derfor viktig at revisjonsselskapet, dets oppdragsansvarlige revisorer og andre ansatte kjenner og ivaretar pliktene etter hvitvaskingslovgivningen, herunder plikten til å vurdere risikoen for at den reviderte kan være involvert i hvitvasking eller terrorfinansiering enten

direkte eller indirekte. Tilsynet avdekket pliktbrudd av en slik karakter at de gir grunnlag for å illegge gebyr etter hvitvaskingsloven. Finanstilsynet mener slikt vedtak skal fattes, og dette brev er varsel om slikt vedtak, jf. forvaltningsloven § 24. Pliktbruddene er omtalt nærmere i punkt 2.5 og begrunnelsen for gebyret og gebyrets størrelse fremkommer i punkt 4.

2. SELSKAPETS ORGANISERING, RETNINGSLINJER OG RUTINER

2.1 Revisjonsselskapets kvalitetskontrollsystem

Revisorloven § 5b-1 krever at revisjonsselskap etablerer forsvarlig system for intern kvalitetskontroll. Finanstilsynet legger til grunn at kvalitetskontrollsystemer i samsvar med ISQC 1 normalt vil tilfredsstille lovkravet. Etablering av retningslinjer og rutiner som skal sikre at kvalitetskontrollsystemet virker etter sin hensikt, er helt sentralt, jf. ISQC 1 punkt 3.

ISQC 1 punkt 16 angir hvilke elementer som skal inngå i kvalitetskontrollsystemet. At retningslinjene og rutinene skal være dokumentert og kommunisert internt i revisjonsselskapet fremkommer også av dette punktet. Formålet med retningslinjene og rutinene er å gi sikkerhet for at revisjonsforetaket etterlever faglige standarder og avgir hensiktsmessige uttalelser, jf. ISQC 1 punkt 11. For at dette formålet skal oppnås må retningslinjene og rutinene være utformet slik at de gir støtte og veiledning til de som skal utføre revisjonen. Da må de blant annet være tilpasset og integrert i virksomheten. Revisjonsselskapet må følge opp at retningslinjene og rutinene etterleves og at brudd håndteres på en forsvarlig måte.

Revisjonsselskapets retningslinjer og rutiner for kvalitetskontroll ble innhentet i forbindelse med tilsynet.

2.1.1 Mangelfull etterlevelse av risikostyringsforskriften

Revisjonsselskapet har også konsesjon som regnskapsførerselskap, og er derfor underlagt forskrift om risikostyring og internkontroll (risikostyringsforskriften), jf. forskriften § 1 første ledd, nr. 12. Forskriften gjelder uavhengig av om, eventuelt hvilke regnskapsførertjenester som tilbys. Selskapet var registrert som regnskapsfører for 23 foretak på tilsynstidspunktet. For foretak som er underlagt forskriften gjelder den for den *samlede* virksomheten, det vil si også for revisjonsvirksomhet og eventuell annen virksomhet. Forskriften stiller krav om at alle vesentlige risikoer i virksomheten skal identifiseres og håndteres på en forsvarlig måte, og stiller krav til interne prosesser som skal sikre dette.

Mottatt dokumentasjon knyttet til risikostyringsforskriften viser at de utfylte sjekklisterne og styrets erklæring, bare omfatter regnskapsfører virksomheten. Det foreligger derfor brudd på risikostyringsforskriften § 6 annet ledd, med den følgen dette får intern rapportering og øvrige plikter i risikostyringsforskriften.

Revisjonsselskapet har i sitt tilsvare opplyst at et komplett system for risikostyring og internkontroll er under utarbeiding og at arbeidet vil bli ferdigstilt i januar/februar 2021.

2.2 Overtakelse av revisjonsportefølje

I desember 2019 kjøpte Plus Revisjon AS en portefølje på om lag 350 revisjonsoppdrag fra et annet revisjonsselskap. I forbindelse med overtakelsen inngikk Plus Revisjon AS en innleieavtale med

den oppdragsansvarlige revisoren i det andre revisjonsselskapet og utpekte vedkommende som oppdragsansvarlig revisor for en del av de overtatte oppdragene, jf. revisorloven § 2-2 annet ledd.

2.2.1 ISQC 1

I henhold til ISQC 1 punkt 16, bokstav c) skal det foreligge retningslinjer og rutiner for aksept og fortsettelse av kundeoppdrag, jf. punktene 26 – 28. Ingen av disse punktene gjør unntak i tilfeller oppdrag overtas samlet. Dersom revisjonsselskapet mener at porteføljeovertakelse skal håndteres på en annen måte enn aksept av enkeltoppdrag, må det gjenspeiles i retningslinjene på en måte som sikrer at forholdet blir underlagt en særskilt vurdering og forsvarlig håndtering. Det vises til ISQC 1 nr. 15 som pålegger revisjonsselskapet å vurdere om det er forhold eller omstendigheter som krever retningslinjer og rutiner i tillegg til det som er fastsatt i ISQC-1. Det foreligger ingen rutine i selskapet som regulerer dette, og Finanstilsynet mener at heller ikke de vurderingene og tiltakene som ble gjort i forbindelse med overtakelsen er tilstrekkelig eller forsvarlige, jf. punktene 2.2.2 – 2.2.4 og punkt 2.5.2.2 om risikoklassifisering.

2.2.2 Revisorloven § 7-3

Som begrunnelse for hvorfor det ikke er gjennomført en akseptvurdering av de overtatte revisjonsoppdragene i samsvar med revisorloven har revisjonsselskapet vist til at overtakelsen faller inn under revisorloven § 7-3. Dette er også selskapets begrunnelse for manglende etterlevelse av hvitvaskingslovens bestemmelser om etablering av kundeforhold.

Den avtalen som ble inngått mellom Plus Revisjon AS og det andre revisjonsselskapet faller ikke inn under revisorloven § 7-3. Bestemmelsen dekker sammenslåing av revisjonsselskaper, ikke sammenslåing av virksomhet slik Plus Revisjon AS har lagt til grunn. Bestemmelsen hindrer at revisjonskundene må velge ny revisor i situasjoner der den juridiske enheten som er valgt som revisor opphører å eksistere. Det var ikke situasjonen i overtakelsen av porteføljen. Det revisjonsselskapet porteføljen ble overtatt fra beholdt selv noen revisjonskunder, eksisterer fortsatt og innehar godkjenning som revisjonsselskap. Avtale om fordeling av forpliktelser mellom de to selskapene er uten selskapsrettslig betydning. Heller ikke alternativet med omorganisering er aktuelt i denne saken.

Revisjonsselskapets anførsel om at avtalen må anses "*til nettopp å være et klassisk oppkjøp av virksomhet, med overtakelse av alle kunder med 100 % integrasjon i overtakende selskaps crm-system*" er derfor ikke relevant. Det er mulig at avtalen kan betegnes som "oppkjøp av virksomhet", men det har ikke skjedd en selskapsrettslig sammenslåing. Revisorloven åpner ikke for å vurdere "*realitetene i sammenslutningen*" slik revisjonsselskapet opplyser å ha gjort.

Dokumentasjon av eventuelle vurderinger som måtte være gjort av revisorloven § 7-3 før inngåelsen av avtalen, er ikke fremlagt, ut over styreprotokollen datert 1. desember 2019. Denne viser styrets vurdering av prosessen for overtakelse av porteføljen og integreringen i revisjonsselskapets systemer der konklusjonen er at "*Styret anser ovennevnte prosess som tilfredsstillende iht. reglene om oppdragsaksept*". Konklusjonen synes ikke å være i samsvar med anførselen om at revisjonsselskapet vurderte avtalen til å falle inn under revisorloven § 7-3 og at reglene om aksept av oppdrag derfor ikke skulle gjelde.

2.2.3 Brudd på revisorloven

Konsekvensen av revisjonsselskapets feilvurdering av revisorloven § 7-3 og av hva en forsvarlig overtakelse av porteføljen krever, er brudd på revisorloven § 5-2 annet ledd, jf. ISA 220 punkt 12 og 13. Forholdet er i utgangspunktet grovt pliktbrudd. Finanstilsynet har vurdert om det er forhold rundt overtakelsen av portefølje som gjør at bruddet likevel ikke skal anses som grovt.

Styreprotokollen 11. november 2019 viser en forretningsmessig vurdering av kjøpesummens størrelse og finansiering av denne. Disse vurderingene er uten betydning for pliktene i revisorloven knyttet til aksept av revisjonsoppdrag.

Den samme protokollen viser også at revisjonsselskapet har lagt vekt på at innleie i to år av den revisoren som hadde vært utpekt som oppdragsansvarlig revisor i det andre selskapet, vil innebære at overføringen *"gjennomføres på en trygg måte"*. Finanstilsynet er enig i at dette er et forhold som kan tillegges vekt, forutsatt at det hadde vært gjort noen nærmere undersøkelser rettet mot vedkommende ut over kapasitet.

Styreprotokoll 1. desember 2019 viser at styreleder *"overordnet har gjennomgått klientmassen som skal overtas"*, blant annet basert på muntlige innspill fra den oppdragsansvarlige revisoren som skulle leies inn. Det som har vært tatt opp muntlig er blant annet at *"oppdragsavtaler og ID-kontroller er utført, samt øvrig informasjon om klienten ved oppdragsvurderingen i [det revisjonsselskapet porteføljen er overtatt fra]"*. Ut over den muntlige kontakten, er det ikke dokumentert hva den overordnede gjennomgangen dekker, herunder om det er gjennomført stikkprøver. Finanstilsynet kan ikke legge til grunn at den overordnede gjennomgangen det er henvist til, er tilstrekkelig.

Styreprotokollen fra desember viser at overtatte oppdrag, som den innleide revisoren ikke skulle være oppdragsansvarlig for, skulle overføres til revisjonsselskapets system *"snaarest og senest gjennom revisjonen av årsregnskapet 2019"*. Finanstilsynet er innforstått med at en slik teknisk overføring til systemet også vil kunne innebære en nærmere vurdering av oppdraget, men når det gjøres først gjennom revisjonen av 2019, kan det gå flere måneder. For de oppdragene den innleide revisoren skulle være oppdragsansvarlig for, ble det ikke iverksatt noen tiltak som skulle ivareta en akseptvurdering.

Styreprotokollen dokumenterer ikke at revisjonsselskapets oppfølging av de overtatte oppdragene er tilstrekkelig til å sikre en oppdragsvurdering i samsvar med revisorloven. På denne bakgrunn mener Finanstilsynet at styrets konklusjon om at bestemmelser om oppdragsaksept er tilfredsstillende ivaretatt er uriktig.

2.2.4 Brudd på hvitvaskingsloven

Revisjonsselskapets feilvurdering av revisorloven § 7-3 og av hva en forsvarlig overtakelse av porteføljen krever, har også hatt som konsekvens at hvitvaskingsloven plikt til å gjennomføre kundetiltak før etablering av kundeforhold ikke er ivaretatt for noe av de 350 oppdragene som ble overtatt, jf. hvitvaskingsloven §§ 10 første ledd, bokstav a), jf. § 11 første ledd. Ingen ting av det som fremkommer av styreprotokollene tilsier at unntaket i hvitvaskingsloven § 11 annet ledd, bokstav a) gjelder. Forholdet er i utgangspunktet grovt pliktbrudd. Finanstilsynets syn på porteføljeovertakelsen i forhold til hvitvaskingsloven er i hovedsak den samme som forholdet til revisorloven. Det vises derfor bare til omtalen i foregående punkt.

2.2.5 Finanstilsynets konklusjon

Proessen i knyttet til overtakelsen av revisjonsporteføljen fra annet revisjonsselskap innebærer at revisjonsselskapet har brutt revisorloven § 5-2 annet ledd, jf. ISA 220 punkt 12 og 13 og hvitvaskingsloven § 10 første ledd, bokstav a), jf. § 11 første ledd. Finanstilsynet mener at pliktbruddene er klart kritikkverdige.

Finanstilsynet har merket seg revisjonsselskapet har opplyst i tilsvaret at det fremover vil bli gjort risikovurderinger av kunder på oppdragsnivå, på alle oppdrag også om de inngår i en overtatt portefølje, for å sikre og at overholdelse av revisors rammeverk, herunder hvitvaskingsloven.

2.3 Nærmere om revisjon av konsesjonspliktige foretak

Revisjonsselskap skal ha et kvalitetskontrollsystem for gjennomføring av revisjonsoppdrag, jf. revisorloven § 5b-1 og ISQC 1 punkt 16, bokstav e). Kvalitetskontrollsystemet skal gi rimelig sikkerhet for at oppdrag gjennomføres i samsvar med faglige standarder og relevante lovmessige og regulatoriske krav.

Etter revisorloven § 5-2 første ledd, andre punktum plikter revisor å innhente tilstrekkelig grunnlag for å vurdere om der foreligger brudd på lov og forskrifter av betydning for årsregnskapet. Dette innebærer blant annet at revisor må gjøre seg kjent med det lovverket klienten er underlagt, jf. ISA 250.

Finanstilsynet har konstatert flere brudd på revisorloven i revisjonen av foretak underlagt særlovgivning og tilsyn av Finanstilsynet, jf. punkt 3.

2.3.1 Særlig om kontroll av etterlevelsen av risikostyringsforskriften

En av kundene i den porteføljen som var overtatt fra annet revisjonsselskap (jf. omtalen foran) var et regnskapsførerselskap der Finanstilsynet våren 2020 avdekket at selskapet ikke oppfylte kravene i risikostyringsforskriften. I brev 21. april 2020 ba Finanstilsynet Plus Revisjon AS om å gjennomgå revisjonsutførelsen for regnskapsårene 2017, 2018 og 2019, som var utført av det revisjonsselskapet porteføljen var overtatt fra. Hensikten med Finanstilsynets brev var at revisjonsselskapet selv skulle vurdere om pliktbruddene i regnskapsførerforetaket var håndtert av revisor i samsvar med revisorloven, og iverksette tiltak som sikret at eventuelle mangler raskt ble brakt i samsvar med revisorloven. I brevet fremhevet Finanstilsynet blant annet revisors plikt til å sende nummerert brev til den reviderte i henhold til revisorloven § 5-4 og plikten til å rapportere til Finanstilsynet i henhold til finanstilsynsloven § 3a.

Finanstilsynet har merket seg styrenotatet, datert 22. mai 2020, som beskriver en gjennomgang av revisjonsdokumentasjonen for alle klienter som er underlagt risikostyringsforskriften, både den overtatte porteføljen og porteføljen for øvrig. Styrenotatet viser hvilke tiltak som er iverksatt for å sikre nødvendige kontroller av revisjonsklientens etterlevelse av risikostyringsforskriften, herunder endrede retningslinjer.

2.3.2 Plikt til oppslag i Finanstilsynets virksomhetsregister

Som følge av innrapporteringer Finanstilsynet har mottatt fra revisjonsselskapet, fremhever Finanstilsynet at plikten til å *"opparbeide seg en forståelse av virksomheten, den interne kontrollen og andre forhold som kan være av betydning for revisjonen, herunder gjeldende lovkrav for virksomheten"*, slik kravet nå er utformet i ny revisorlov § 9-4 tredje ledd, bokstav a), inkluderer en

plikt til å vurdere om den reviderte virksomheten krever særskilt tillatelse, og i så fall om slik tillatelse foreligger. Bestemmelsen i ny revisorlov, er en videreføring av tidligere rettstilstand. Om, og eventuelt hvilke tillatelser den reviderte har, må kontrolleres ved oppslag i Finanstilsynets virksomhetsregister. Registeret er elektronisk tilgjengelig på Finanstilsynets nettsted. Plikten for revisor til å gjennomføre kontroll mot Finanstilsynets virksomhetsregister gjaldt også etter tidligere revisorlov.

Finanstilsynet forutsetter at revisjonsselskapet påser at retningslinjene og rutineene utformes slik at de sikrer kontroll mot Finanstilsynets virksomhetsregister der dette er aktuelt. Revisjonsselskapet må videre påse at retningslinjene og rutineene gir god anvisning på hvordan en situasjon der nødvendig konsesjon ikke foreligger eller det er tvil om konsesjon er nødvendig, skal håndteres revisjonsmessig.

2.3.3 Plikt til kontroll med overholdelse av særlige konsesjonsvilkår og annen korrespondanse mellom den reviderte og Finanstilsynet

Revisjonsselskapet har ikke rutine for å innhente korrespondanse med regulatoriske myndigheter, eksempelvis Finanstilsynet. I de oppdragene som ble dekket under tilsynet, hadde ikke revisor kontrollert om det var oppstilt særlige vilkår knyttet til konsesjonstildelingen, for eksempel forhøyede kapitalkrav, særskilte rapporteringsplikter eller andre krav som er av betydning for konsesjonen. Risikoen for at konsesjonen bortfaller vil være av sentral betydning blant annet for revisors vurdering av fortsatt drift. Revisor hadde heller ikke etterspurt annen korrespondanse med Finanstilsynet i de oppdragene som ble kontrollerte.

Finanstilsynet forutsetter at revisjonsselskapet påser at retningslinjene og rutineene utformes slik at revisor skaffer seg en oversikt over korrespondanse med aktuell tilsynsmyndighet når den reviderte er underlagt tilsyn, og vurderer hvordan forhold tilsynsmyndigheten måtte ha påpekt skal håndteres i planleggingen og gjennomføringen av revisjonen.

2.3.4 Finanstilsynet konklusjon

Finanstilsynets tilsyn avdekket at revisjonsselskapet ikke hadde retningslinjer og rutinert som sikrer at foretak underlagt særlovgivning og offentlig tilsyn blir revidert i samsvar med kravene som følger av revisorloven. Dette er brudd på revisorloven § 5b-1. Finanstilsynet mener at svakhetene samlet sett innebærer et grovt pliktbrudd.

I tilsvaret har revisjonsselskapet beskrevet enkelte tiltak, men Finanstilsynet mener revisjonsselskapet må foreta en fornyet vurdering av retningslinjene og rutineene for å sikre en forståelse av virksomheten og gjeldende lovkrav for virksomheten, herunder konsesjonsvilkår.

2.4 Vesentlighetsgrenser

Som del av selskapets kvalitetssikringsdokument har selskapet fastsatt et eget "policydokument". Dokumentet inneholder nærmere veiledning for enkelte sentrale elementer som inngår i en revisjon. Policydokumentet omfatter også beregning av vesentlighetsgrenser. Det fremgår blant annet at det benyttes en minste vesentlighetsgrense av praktiske formål.

Finanstilsynet mener at en slik fastsatt minstegrense ikke er i samsvar med kravene i ISA 320 om vesentlighet i planlegging og gjennomføring av en revisjon. Det følger av ISA 320 punkt 10 at vesentlighetsgrensene skal fastsettes konkret ut fra både revisjonskundens regnskap totalt sett og i

lys av enhetens særlige omstendigheter for transaksjonsklasser, kontosaldoer eller tilleggsplysninger samt ut fra brukernes behov.

Revisjonsselskapet bekrefter i sitt tilsvarende at de vil innrette seg i henhold til Finanstilsynets kommentarer.

2.5 Nærmere om pliktene etter hvitvaskingsloven

Revisjonsselskaper og revisorer har en rolle som gjør dem egnet til å hindre eller avdekke hvitvasking og terrorfinansiering, og er derfor underlagt hvitvaskingsloven og de pliktene som følger av denne.

2.5.1 Virksomhetsinnrettet risikovurdering

Hvitvaskingsloven § 7 stiller krav om at rapporteringspliktige skal identifisere og vurdere risikoen for hvitvasking og terrorfinansiering knyttet til egen virksomhet. Risikovurderingen skal ta utgangspunkt i virksomhetens art og omfang, de tjenestene som tilbys og type kunder, bransjer, kundeforhold og geografisk eksponering. Risikovurderingen er viktig fordi den danner grunnlaget for gjennomføringen av kundetiltak og for etablering av rutiner for å redusere de risikoene som er identifisert. Det må fremgå av risikovurderingen at revisjonsselskapet har identifisert hvilke eksterne forhold (trusler mot virksomheten) og interne forhold (sårbarheter ved virksomheten) som påvirker risikoen for at revisjonsselskapet kan bli brukt som ledd i hvitvasking eller terrorfinansiering. Fordi de eksterne og interne forholdene er bestemmende for revisjonsselskapets risiko for å bli brukt som ledd i hvitvasking og terrorfinansiering, må risikovurderingen inneholde en samlet vurdering av hvordan eksterne og interne forhold påvirker hverandre (risikoen). Plikten til å gjennomføre en virksomhetsinnrettet risikovurdering har vært til stede fra oktober 2018 da gjeldende hvitvaskingslov trådte i kraft.

En hovedtrussel mot revisjonsselskapets egen virksomhet er kunder med virksomhet innenfor næringer med høyere risiko for hvitvasking og terrorfinansiering. I Justis- og beredskapsdepartementets nasjonale risikovurdering er fiskeri, eiendomsutvikling, bygg og anlegg, olje/gass og supply gitt som eksempler på slike næringer.

Dokumentet som er lagt frem som revisjonsselskapets virksomhetsinnrettede risikovurdering utgjøres av et styremøtereferat fra 18. oktober 2019. På det tidspunktet hadde revisjonsselskapet ca. 300 kunder. Blant annet som følge av overtakelsen av porteføljen, jf. omtalen foran, hadde revisjonsselskapets på tilsynstidspunktet om lag 600 klienter, hvorav ca. 200 innen bransjer som er ansett for å ha en forhøyet hvitvaskingsrisiko. Det ble opplyst at risikovurderingen var planlagt oppdatert høsten 2020.

Styremøtereferatet fra oktober 2019 viser at fire klienter ble vurdert til å være "risk case", hvorav ett på grunn av bransje (byggebransjen). De øvrige kundene var vurdert til å ha lav risiko "som følge av en kombinasjon av følgende: normal norsk drift, profesjonalitet i økonomifunksjonen, ikke utenlandske/ uvanlige transaksjoner, ikke utsatte bransjer mv.". Begrunnelsen for hvorfor kun ett oppdrag av flere oppdrag innen byggebransjen ble vurdert som "risk case" fremkommer ikke. Dokumentet omtaler ikke risikoen for terrorfinansiering. Selv om det legges til grunn at "manglende negative historiske hendelser i forhold til kundemassen" og "at tradisjonelle revisjonshandlinger ivaretar risikoen for hvitvasking" er forhold som vil være av betydning i en virksomhetsinnrettet risikovurdering, tilfredsstiller ikke den dokumenterte vurderingen kravet i hvitvaskingsloven § 7.

For Finanstilsynet fremstår styremøtereferatet mer som en risikoklassifisering. Anførselen i tilsvaret om de oppdragsansvarlige revisorenes *"tilnærming og praktiske oversikt over kundemassen"* støtter opp under dette bildet. Punkt 2.5.2.2 inneholder nærmere kommentarer til revisjonsselskapets risikoklassifisering.

Også de vurderingene som fremkommer av revisjonsselskapets policydokument, sist oppdatert 22. mai 2020, punkt 2 om aksept av klientoppdrag, fremstår mer som risikoklassifisering. Konklusjonen om at revisjonsselskapets *"generelle risiko for hvitvaskingsproblematikk anses som lav da kundeporteføljen i vesentlig grad omfatter norske selskap og eiere"* vil imidlertid kunne anses som en virksomhetsinnrettet risikovurdering. Konklusjonen er imidlertid begrunnet på en måte som gjør at uttalelsen nærmest understøtter at sentrale forhold av betydning for den virksomhetsinnrettede risikovurderingen ikke er vurdert.

På bakgrunn av ovennevnte mener Finanstilsynet at revisjonsselskapet ikke hadde gjennomført en tilstrekkelig virksomhetsrettet risikovurdering i samsvar med hvitvaskingsloven § 7 på tilsynstidspunktet. Det er spesielt alvorlig at det ikke ble foretatt en ny vurdering i forbindelse med overtakelse av revisjonsporteføljen fra annet selskap kort tid etter som økte porteføljen vesentlig. Revisjonsselskapets manglende vurdering av de enkelte oppdragene før overtakelse, innebar at selskapet ikke hadde grunnlag for en oppfatning i endringen i risikobildet. Ingen av de to fremlagte dokumentene inneholder en vurdering av risikoen for terrorfinansiering.

I tilsvaret har revisjonsselskapet bekreftet at ble gjennomført en ny virksomhetsinnrettet risikovurdering i november 2020.

2.5.2 Hvitvaskingsrutiner

Revisjonsselskapet skal ha skriftlige rutiner som sikrer etterlevelsen av hvitvaskingsregelverket, jf. hvitvaskingsloven § 8 første ledd. For at rutinene skal virke etter sin hensikt må de være tilpasset virksomhetens, jf. § 8 andre ledd, hvilket betyr at det må være en sammenheng mellom virksomhetsinnrettet risikovurderingen og rutinene. Rutinene må angi *hva* som skal gjøres og *hvordan* dette skal gjøres.

Revisjonsselskapets rutiner består av en sjekklister fra DIB som gjennomgås ved inngåelse av revisjonsoppdrag, samt enkelte beskrivelser i dokumentet "corporate policy". I tillegg har revisjonsselskapet et skjema som benyttes for innhenting av kundeopplysninger og som fylles ut av kunden.

I den nærmere omtalen av revisjonsselskapets rutiner har Finanstilsynet skilt mellom rutiner som skal ivareta plikter som må oppfylles på "selskapsnivå", og rutiner som skal sikre plikter som mest naturlig ivaretas på "oppdragsnivå".

2.5.2.1 Rutiner på selskapsnivå

Hvitvaskingsansvarlig

Revisjonsselskapet har utnevnt en hvitvaskingsansvarlig. Rutiner som beskriver hvordan den hvitvaskingsansvarlige skal ivareta ansvaret er tatt inn i risikostyringsdokumentet utarbeidet etter risikostyringsforskriften. Som det fremkommer av punkt 2.2.2. dekket ikke revisjonsselskapets risikostyringsdokument revisjonsvirksomheten. Finanstilsynet legger til grunn at dette vil bli rettet i arbeidet med å gjennomføre risikostyring og internkontroll i samsvar med risikostyringsforskriften for hele revisjonsselskapet, slik at hvitvaskingsloven § 8 femte ledd blir oppfylt.

Internkontroll

Foretaket skal ha internkontroll som sørger for at hvitvaskingsloven overholdes, jf. hvitvaskingsloven § 35.

Revisjonsselskapet har utført syklisk kontroll etter ISQC 1 punkt 48. I sjekklisten som benyttes ved syklisk oppdragskontroll er det inntatt et punkt om "*dersom dette er et nytt oppdrag, har revisor gjennomført risikobasert kundekontroll herunder bekreftet kundens identitet mot gyldig legitimasjon, bekreftet identiteten til reelle rettighetshavere og innhentet opplysninger om kundeforholdets formål og tilsiktet art*".

Etter Finanstilsynets syn er ikke den kontrollen som er beskrevet tilstrekkelig til å oppfylle kravet om internkontroll i hvitvaskingsloven. Det er ikke tatt inn andre punkter i sjekklisten for kontroll av etterlevelse av hvitvaskingsrutinene enn nevnte punkt tilknyttet kundekontroll. Videre må det gjennomføres kontroller av etterlevelsen av hvitvaskingsloven også for løpende oppdrag. Revisjonsselskapet må vurdere om utvalgsriteriene og antallet oppdrag er hensiktsmessig for å kontrollere etterlevelsen av hvitvaskingsloven. I tillegg skal internkontrollen sikre etterlevelsen av plikter som ikke ivaretas i enkeltoppdrag, for eksempel opplæring og systemer for lagring av informasjon gjør at dokumentasjonskravet er oppfylt og at informasjonsplikter kan ivaretas. Finanstilsynets rundskriv 14/2019 punkt 3.3.2 inneholder forhold som må inngå i rutine for intern kontroll for å oppfylle hvitvaskingslovens § 35.

Basert på ovennevnte er ikke den fremlagte rutinebeskrivelsen, eller etablerte tiltak for å sikre internkontroll, tilstrekkelig. Mangelfull internkontroll er et brudd på hvitvaskingslovens § 35.

I tilsvaret har revisjonsselskapet vist til at ny versjon av det revisjonsverktøyet som benyttes, inkluderer en oppdragsspesifikk kontroll rettet mot pliktene i hvitvaskingsloven. Finanstilsynet legger til grunn at det med "oppdragsspesifikk" kontroll menes at revisjonsverktøyet angir enkelte kundetiltak etter hvitvaskingsloven som skal vurderes og eventuelt gjennomføres i revisjonen. Finanstilsynet forutsetter at revisjonsselskapet vurderer om den nye versjonen av revisjonsverktøyet dekker alle relevante kontrollpunkter. Revisjonsselskapet må også sikre, for eksempel gjennom rutinebeskrivelser, at verktøyet i praksis blir benyttet på en måte som sikrer at de vurderingene som gjøres blir tilstrekkelig dokumentert. Dette er en utfordring dersom dokumentasjonen langt på vei utgjøres av standardtekst som ligger som forslag i verktøyet.

Revisjonsselskapet opplyser videre i tilsvaret at det er inngått avtale med annet revisjonsselskap om gjennomføring av overvåkingen etter ISQC 1 punkt 48. Finanstilsynet har merket seg at det fremkommer av avtalen at det er "*revisjonsutførelsen*" som skal vurderes, og at utvalget av oppdrag vil være tilfeldig. Selv om kontrollen av hvert enkelt oppdrag også skulle inkludere gjennomføring av nødvendige kundetiltak etter hvitvaskingsloven, kan ikke Finanstilsynet se at gjennomføring av avtalen vil gi en internkontroll som er tilstrekkelig i henhold til hvitvaskingsloven § 35. For eksempel er det ikke gitt at risikoen for brudd på hvitvaskingsregelverket, eller risikoklassifiseringen etter hvitvaskingsloven, inngår som utvalgsriterium og at slike oppdrag derfor vil være representert i utvalget.

Revisjonsselskapet opplyser også om ny medarbeider fra 2021 som har temaet økonomisk kriminalitet som sitt spesialområde og som skal gjennomføre enkelte overvåkingstiltak. Finanstilsynet forutsetter at revisjonsselskapet identifiserer risikoene for brudd på hvitvaskingsloven og vurderer hvilke tiltak som er nødvendig for å sikre forsvarlig risikostyring og

internkontroll for risikoer som ikke fanges opp av ny versjon av revisjonsverktøyet, avtale om syklisk kontroll av revisjonsutførelsen og det nye medarbeideren.

Opplæring

Revisjonsselskapet skal sikre at ansatte og andre som utfører oppdrag for foretaket gis opplæring slik at de er kjent med virksomhetens risikoeksponering og forpliktelser etter hvitvaskingsloven, samt er i stand til å gjenkjenne forhold som kan indikere hvitvasking og terrorfinansiering, jf. hvitvaskingsloven § 36 første ledd. Gjennom hvitvaskingsloven § 8 er etablering av skriftlige rutiner et lovfastsatt tiltak for å sikre etterlevelse av opplæringskravet.

Som et minimum må opplæringen dekke hva hvitvasking og terrorfinansiering er og hvilken risikoeksponering revisjonsselskapet er utsatt for (sårbarheter og trusler). På oppdragsnivå er det helt sentralt at medarbeiderne er kjent med hvilke plikter som følger av hvitvaskingsloven og hvorfor de er viktige slik at vurderingene blir relevante. Rutinen må sikre at opplæringen gis jevnlig slik at kunnskapen vedlikeholdes og oppdateres, jf. hvitvaskingsloven § 36 annet ledd.

Det risikostyringsdokumentet som gjelder for regnskapsførervirksomheten, inneholder rutiner for opplæring. I revisjonsselskapets hvitvaskingsrutine er det angitt at hvitvasking skal presenteres jevnlig på fredagsmøter og stå på agendaen for den årlige interndagen. Etter Finanstilsynets syn er dette ikke tilstrekkelig for å sikre at det gis tilstrekkelig opplæring i hva hvitvasking og terrorfinansiering er, og hvordan man skal gjenkjenne forhold som kan indikere dette. I tilsvaret har revisjonsselskapet fremlagt dokumentasjon på faktisk gjennomførte opplæringstiltak. Finanstilsynet har ikke kommentarer til den innsendte dokumentasjonen.

Finanstilsynet har vurdert rutinene som beskriver hvilken opplæring som skal gis. Selv om faktisk opplæring er det viktigste, så er det et lovkrav om rutiner. At det foreligger rutiner for opplæring som de ansatte minst skal gjennomgå og på hvilke tidspunkter, og som gjennomført opplæring kan kontrolleres mot, er viktig for revisjonsselskapets risikostyring og internkontroll rettet mot etterlevelsen av hvitvaskingslovens opplæringsplikt. Finanstilsynet har merket seg at revisjonsselskapet har etablert en ansatteoversikt som viser planlagte kurs i 2021 der det gis opplæring på hvitvaskingsområdet og at denne vil inngå i hvitvaskingsrutinen.

Mangelfull skriftlig rutine for opplæring i revisjonsvirksomheten er brudd på hvitvaskingsloven § 8, jf. § 36. I tilsvaret skriver revisjonsselskapet at hvitvaskingsrutinen blir endret slik at det foreligger rutine for å gi de ansatte tilstrekkelig opplæring.

Andre forhold

Revisjonsselskapet er kjent med regelverket om lagring og oppbevaring av opplysninger etter hvitvaskingsloven § 30 første og annet ledd, fordi en beskrivelse av dette fremkommer i sjekklister for "nye revisjonsklienter" (DIB). Revisjonsselskapet har ingen skriftlig rutine eller dokument som viser at den lagringen og oppbevaringen som skjer i praksis, innebærer at lovkravet om oppbevaring, inkludert sletting, er oppfylt. Dette må utarbeides for å oppfylle kravet i hvitvaskingsloven § 8.

Finanstilsynet har merket seg revisjonsselskapets opplysning om at rutiner vil bidra til å sikre oppfyllelse av hvitvaskingsloven § 30 tredje ledd, som krever at revisjonsselskapet raskt skal kunne gi fullstendige svar på spørsmål fra Økokrim, Finanstilsynet eller andre myndigheter, og at hvitvaskingsloven § 8 da vil være oppfylt.

2.5.2.2 Rutiner på oppdragsnivå

Revisjonsselskapets rutiner etter hvitvaskingsloven på oppdragsnivå fremkommer hovedsakelig fra sjekklisten "ny revisjonsklient". Det er også opplistet enkelte rutiner på oppdragsnivå i dokumentet "Corporate Policy".

Risikoklassifisering

Revisjonsselskapet plikter til enhver tid å ha en oppdatert risikoklassifisering av kunden, og minimum gjøre dette årlig. Dette gjelder uavhengig av den risikoklassifisering som ble gjort på tidspunktet for oppdragsinngåelsen.

Sjekklisten for nye revisjonsklienter (DIB) inneholder et punkt for risikoklassifisering av kundene. Denne sjekklisten er benyttet for kunder akseptert fra 2020 og senere. På tilsynstidspunktet ble ikke risikoklassifiseringen begrunnet når den var satt til "lav", heller ikke der klienten var i bransje med økt risiko for hvitvasking. Før sjekklisten ble tatt i bruk forelå det ingen rutine som sikret en konkret vurdering av risikoen for at kunden kunne være involvert i hvitvasking og terrorfinansiering. Som det fremkommer foran, var ingen av klientene i den overtatte porteføljen på om lag 350 oppdrag risikoklassifisert ved etableringen av kundeforholdet.

Finanstilsynet mener revisjonsselskapets rutine ikke sikrer etterlevelse av hvitvaskingslovens plikt til risikoklassifisering. Dette er brudd på hvitvaskingsloven § 8, jf. § 9 første ledd. I tillegg til at revisjonsselskapet ikke har hatt rutiner, er det heller ikke gjennomført en risikoklassifisering for mange av selskapets kunder. Det er brudd på hvitvaskingsloven § 9 første ledd. En situasjon der risikoklassifisering settes for lavt, kan føre til at det ikke blir iverksatt nødvendige kundetiltak og at den løpende oppfølgingen av oppdraget ikke skjer på en forsvarlig måte.

I tilsvaret til foreløpig merknadsbrev skriver revisjonsselskapet at det er utarbeidet nye rutiner hvor forholdet er rettet.

Reelle rettighetshavere

Revisjonsselskapet skal innhente og bekrefte opplysninger om fysiske personer som, alene eller sammen med nære familiemedlemmer, direkte eller indirekte eier eller kontrollerer mer enn 25 prosent av eierandelene i kunden, har rett til å utpeke eller avsette mer enn halvparten av kundens styremedlemmer, eller utøver kontroll over den juridiske på annen måte (reelle rettighetshavere), jf. hvitvaskingsloven § 13 tredje ledd, jf. § 14.

Revisjonsselskapet benytter et standard skjema for innhenting av kundeopplysninger der kunden selv skal svare på spørsmålet "Er du kjent med om foretaket har reelle rettighetshavere?" Finanstilsynets kontroll viste at i 8 av 11 kontrollerte tilfeller svarte klienten "nei" på dette spørsmålet, til tross for at det åpenbart forelå reelle rettighetshavere i disse foretakene. I tilsvaret skriver revisjonsselskapet at skjemaet gir uttrykk for revisors vurdering, som deretter bekreftes av revisjonsklienten. For Finanstilsynet er ikke dette avgjørende. Det sentrale er at det ikke er dokumentert hva revisor bygger sin vurdering på.

Manglende rutine for å innhente, bekrefte og kontrollere opplysninger om reelle rettighetshavere innebærer brudd på revisjonsselskapets plikter etter hvitvaskingsloven § 8, jf. § 14. Revisjonsselskapet opplyser i tilsvaret at rutinen som skal sikre dokumentasjon av kontroller rettet mot reelle rettighetshavere er endret.

Politisk eksponert person (PEP)

Revisjonsselskapets skjema for innhenting av kundeopplysninger inneholder et punkt der kunden skal opplyse om kunden selv er politisk eksponert person (PEP), familiemedlem til PEP eller kjent medarbeider av PEP. Skjemaet fylles ut av person som handler på vegne av kunden, som regel daglig leder. Revisjonsselskapet har ingen rutine for å innhente opplysninger om reelle rettighetshavere er tilknyttet en PEP. Revisjonsselskapet har ikke redegjort for hvordan opplysninger om PEP oppdateres årlig, eller om det kun fylles ut ved inngåelse av revisjonsoppdrag. Det er uansett brudd på hvitvaskingsloven § 13 fjerde ledd. I tilsvaret skriver revisjonsselskapet at rutinen nå er endret slik at det nå dokumenteres om reelle rettighetshavere har tilknytning til PEP. Finanstilsynet forutsetter at rutinen også sikrer oppdatering av opplysninger om PEP, jf. omtalen av plikten til løpende oppfølging i neste punkt.

Løpende oppfølging

Revisjonsselskapet må løpende påse at de har den kunnskapen om kunden som er nødvendig for å kunne vurdere og iverksette kundetiltak, og for øvrig håndtere risikoen som den enkelte kunde utgjør. Hvilke tiltak som er nødvendig for til enhver tid å ha oppdatert kunnskap om den enkelte kunde vil variere med den enkelte kunde og særlig mellom de enkelte bransjer kundene opererer i, jf. hvitvaskingsloven § 24.

Revisjonsselskapet har ikke skriftlige rutiner som sikrer en slik løpende oppfølging av kundeforholdet, herunder tiltak for å kontrollere eventuelle endringer i status vedrørende reelle rettighetshavere og PEPer. Dette er brudd på hvitvaskingsloven § 8, jf. § 24.

Revisjonsselskapet opplyser at dette ivaretas i den nye versjonen av revisjonsverktøyet som er omtalt under punkt 2.5.2.1 om internkontroll.

Finanstilsynets konklusjon

Revisjonsselskapet har ikke en virksomhetsinnrettet risikovurdering som tilfredsstillende lovkrevet. Virksomhetsinnrettet risikovurderingen danner grunnlaget for revisjonsselskapets arbeid mot hvitvasking- og terrorfinansiering, herunder utarbeidelsen av rutiner. Forholdet er derfor et alvorlig brudd på hvitvaskingsloven.

Revisjonsselskapets skriftlige rutiner er mangelfulle på helt sentrale områder som risikoklassifisering, opplæring, internkontroll, lagring av opplysninger samt identifisering og oppfølging av PEPer og reelle rettighetshavere. Dette innebærer alvorlige mangler. Sjekklisten som revisjonsselskapet benytter, er ikke tilpasset revisjonsselskapet. Det er brudd på hvitvaskingsloven § 8 andre ledd. Finanstilsynet har også funnet en rekke mangler knyttet til etterlevelsen av hvitvaskingsloven ved kontroll av revisjonsoppdrag. Disse manglene omtales i punkt 3 (3.2.1, 3.3.1, 3.4.1, 3.5.1, og 3.10)

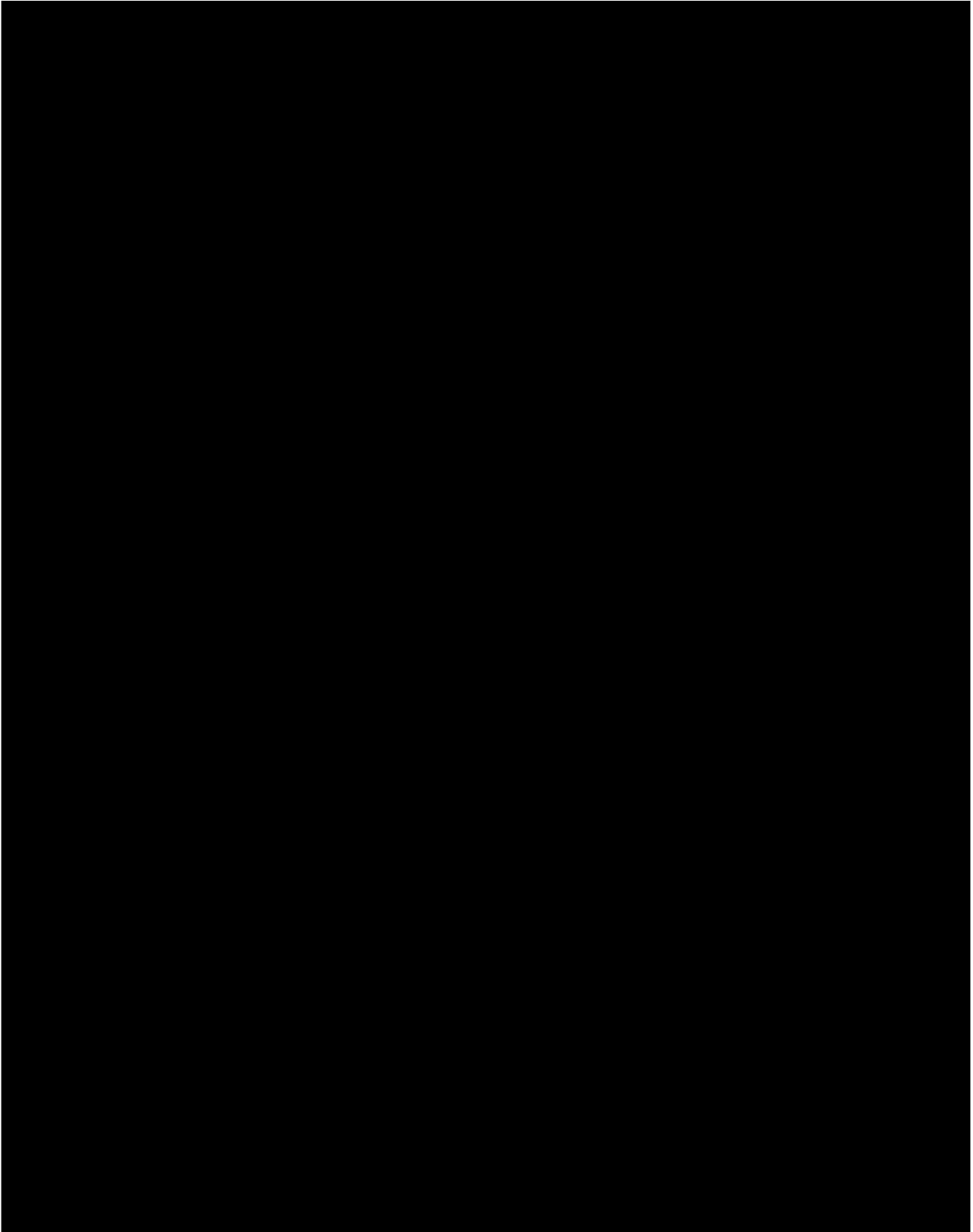
Revisjonsselskapet har anført at det må tillegges vekt at veiledningsmaterieell er utarbeidet på et tidspunkt etter at loven med forskrifter trådte i kraft. Dette fatumet er uten betydning for revisjonsselskapets lovfastsatte plikter etter hvitvaskingsregelverket. Det må forventes at foretak under tilsyn holder seg oppdatert på endringer i regelverk som gjelder for virksomheten og har tilstrekkelig kompetanse til å etterleve dette. Finanstilsynet fremhever også at flere av pliktene i hvitvaskingsloven fra 2018 er en videreføring av tidligere hvitvaskingslov.

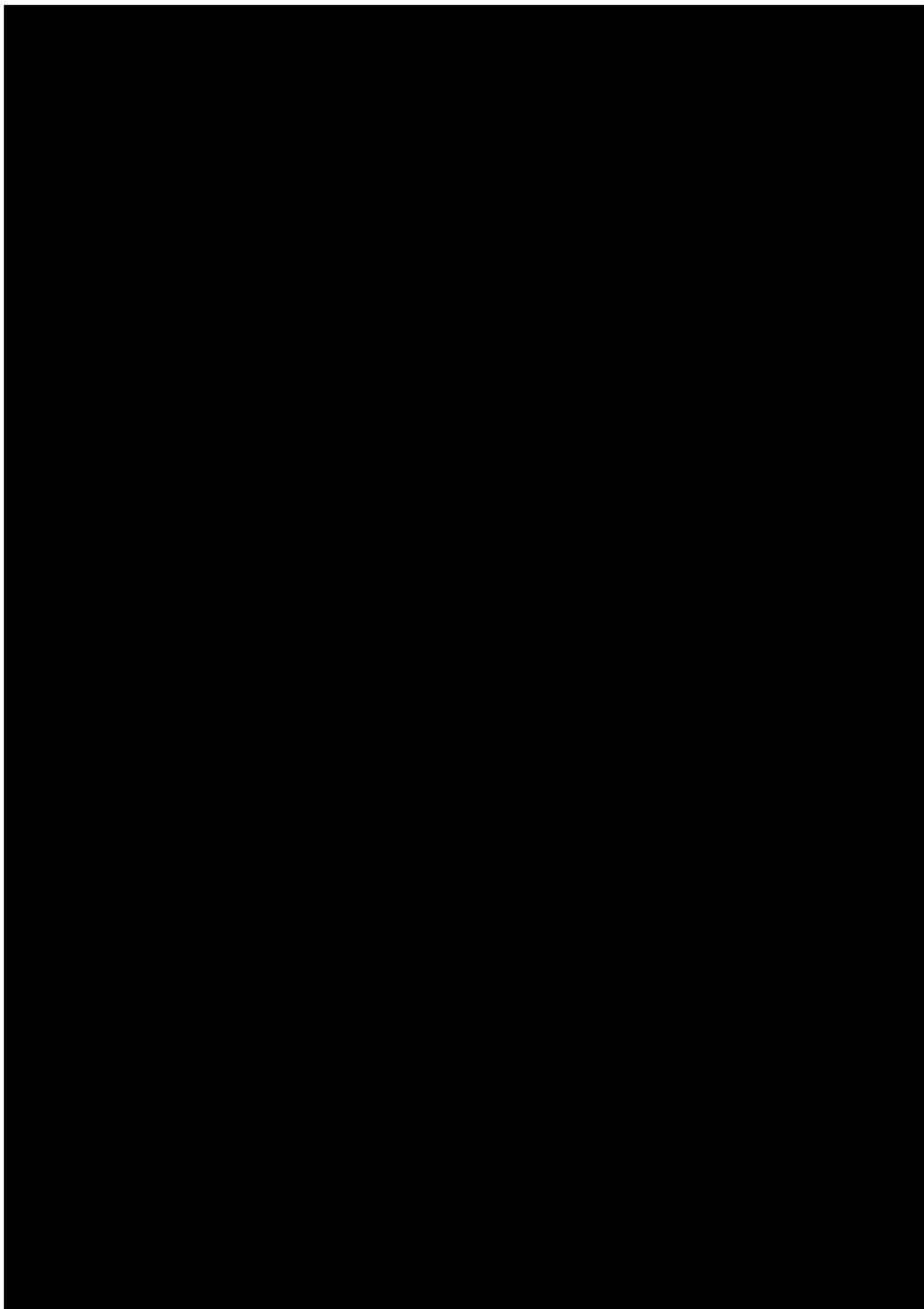
Manglene er av et slikt omfang og alvorlighetsgrad at Finanstilsynet mener det er grunnlag for gebyr etter hvitvaskingsloven. Det vises til varsel om gebyr i punkt 4.

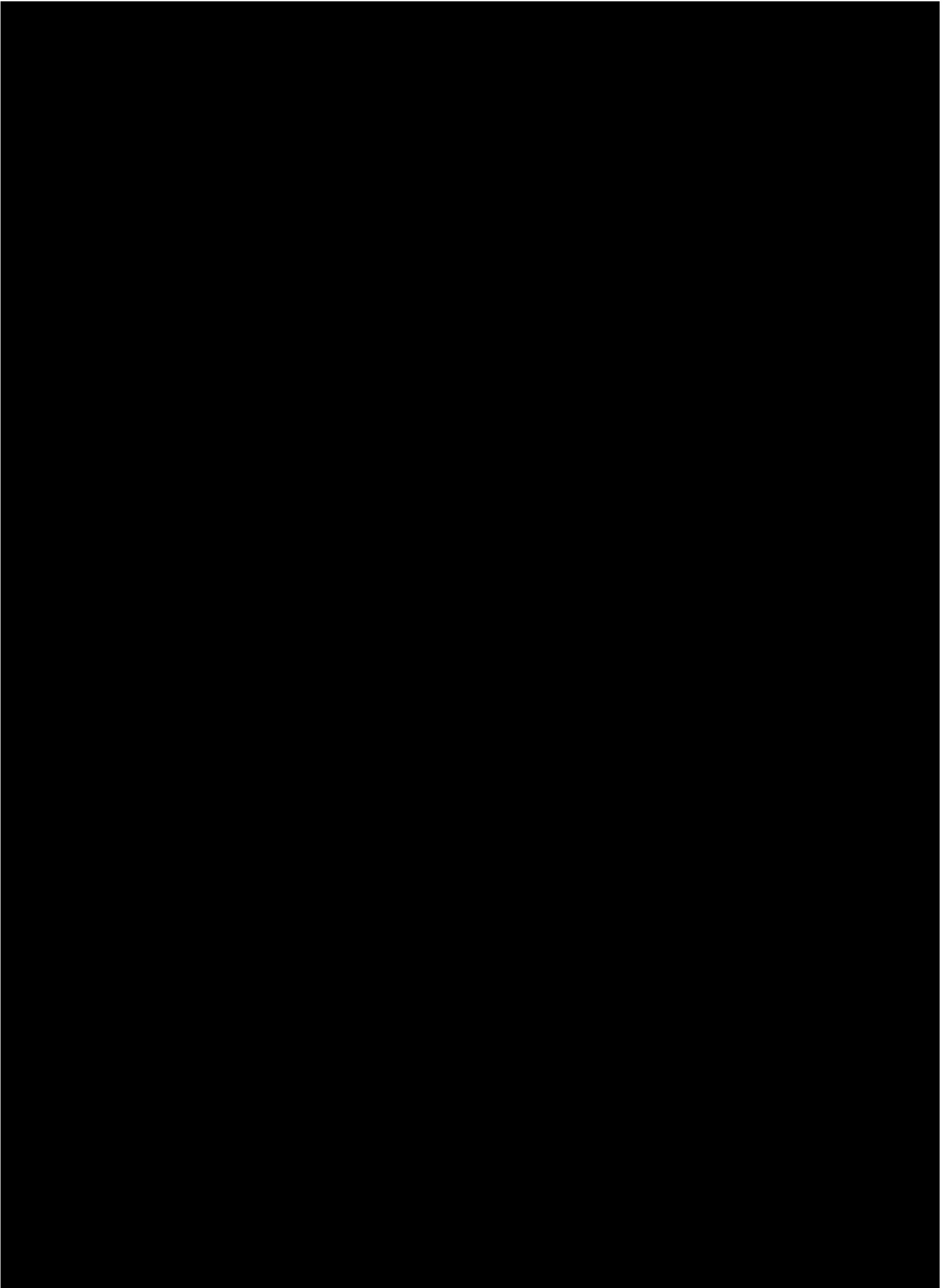
3 KONTROLL AV REVISJONSOPPDRAG

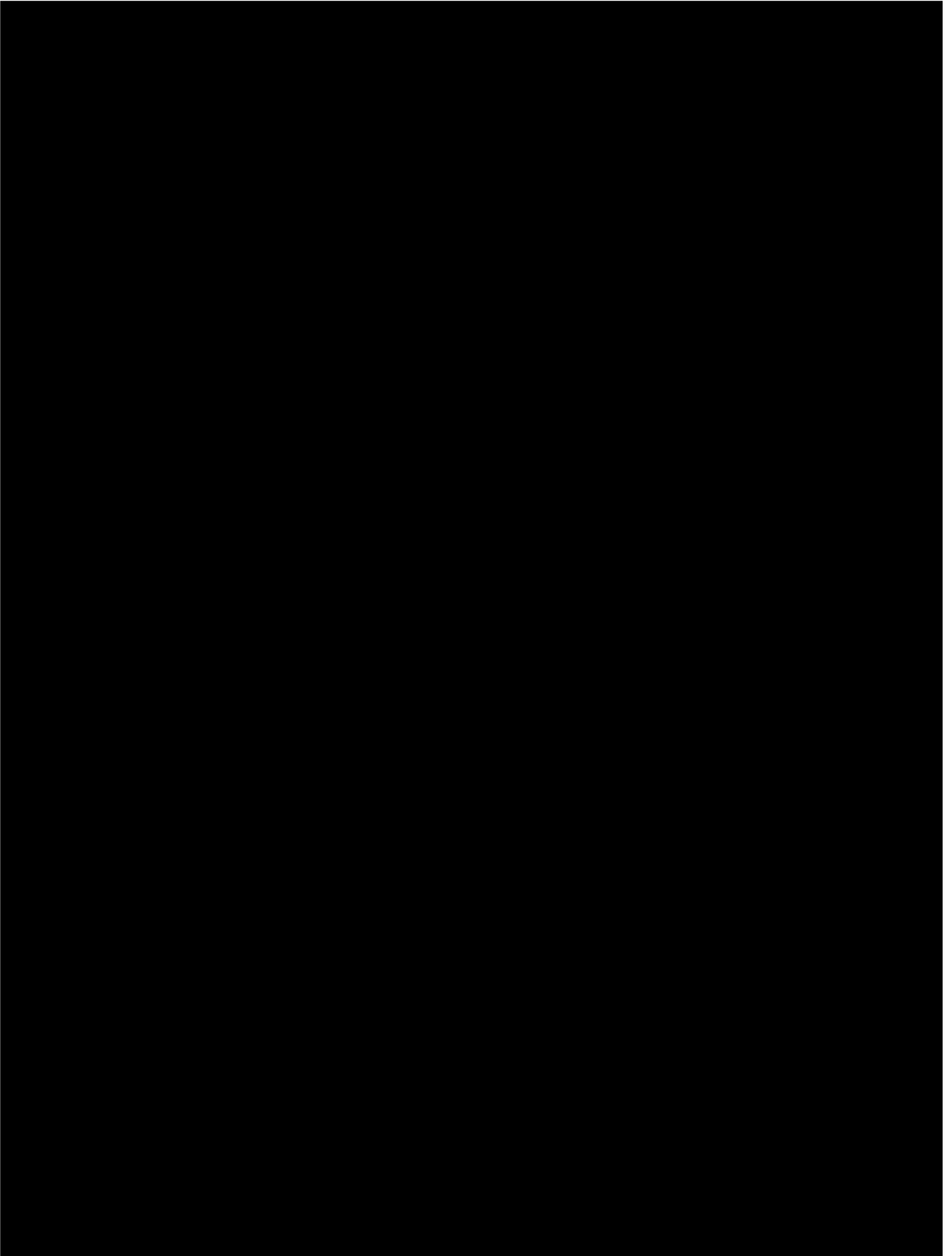
Finanstilsynet valgte ut følgende 11 oppdrag for kontroll.

3.1 Oppdrag 1

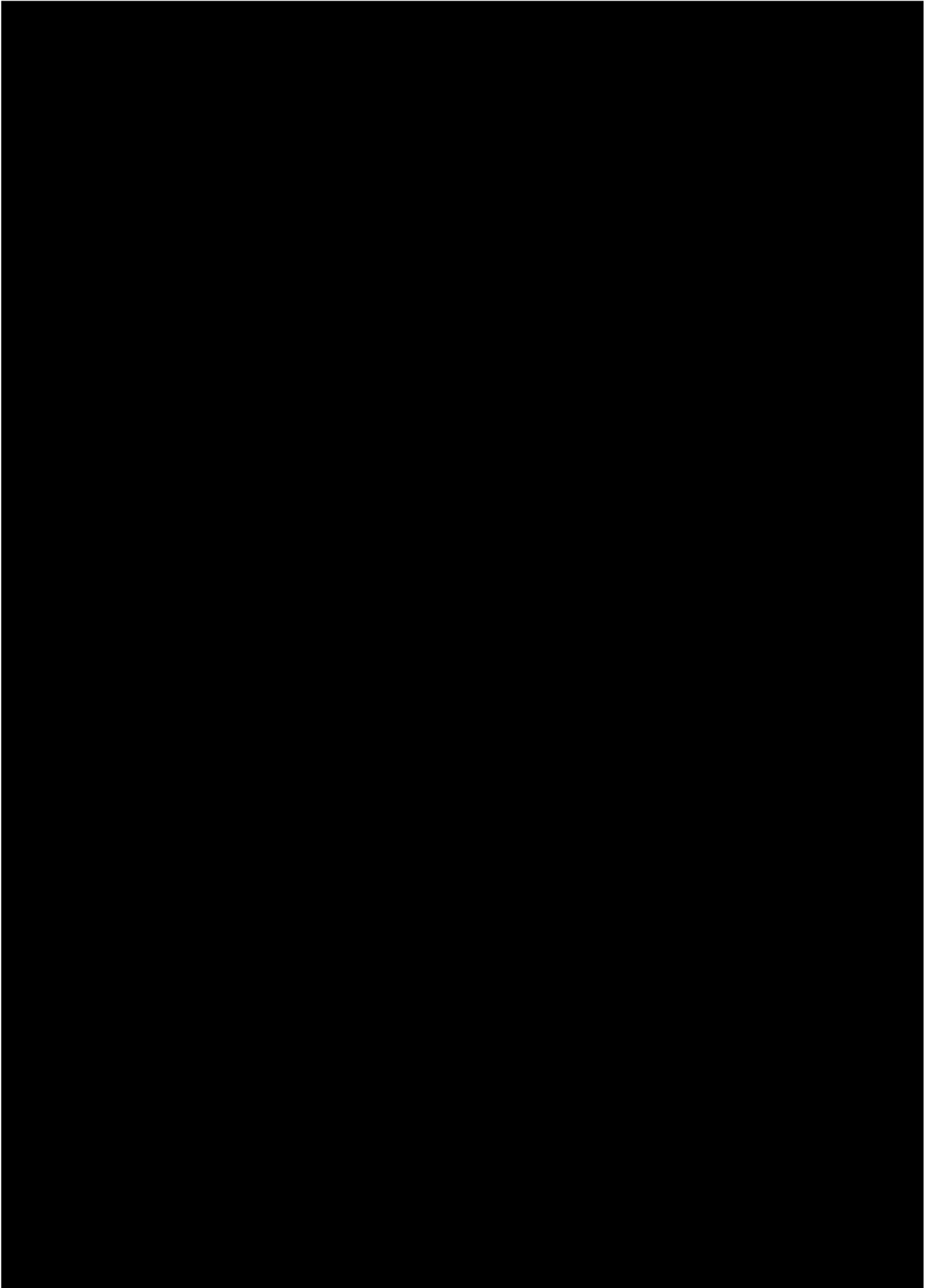

3.2 Oppdrag 2

Revisjonsselskapet ble registrert som revisor for foretaket 9. desember 2019. Oppdraget inngikk i den overtatte porteføljen som er beskrevet tidligere i rapporten, og er ett av oppdragene der revisjonsselskapet har utpekt ny oppdragsansvarlig revisor.

Finanstilsynets kontroll har omfattet utvalgte deler av revisjonen av årsregnskapet for 2019 i tillegg til akseptvurderingen.

3.2.1 Akseptvurdering

Det er ikke foretatt noen selvstendig akseptvurdering i forkant av at kundeforholdet ble opprettet. I revisjonsprogrammet under "oppdragsvurdering" er det kopiert inn tekst fra tidligere revisors akseptvurdering. I slutten av mai 2020 har ny oppdragsansvarlig revisor skrevet en egen kommentar under "oppdragsvurdering".

Finanstilsynets konklusjon

Revisors manglende vurdering av aksept av revisjonsoppdrag før registrering i Foretaksregisteret er brudd på revisorloven § 5-2 annet ledd, jf. ISA 220 punkt 12 og 13. Videre har revisor ikke vurdert om den tidligere utførte akseptvurderingen er i samsvar med lovens krav og revisjonsselskapets retningslinjer. Ved oppstart av revisjonen i mai 2020 er det heller ikke gjort vurderinger som følger av ISQC1 punkt 26 eller fylt ut revisjonsselskapets sjekklister som benyttes for nye kunder. I tilsvar til foreløpig merknadsbrev skriver revisjonsselskapet at det faktisk er at de i revisjonsfilen skriver at de normalt ikke ville påtatt seg dette oppdraget, viser at det reelt sett er gjennomført en akseptvurdering. Finanstilsynet er ikke enig med revisjonsselskapet i dette da dette er utført flere måneder etter aksept, og videre fremkommer det ikke hva som er vurdert.

Revisor har ikke vurdert risikoen for at midler som betalingsforetaket har mottatt kan bli hvitvasket eller benyttet for terrorfinansiering gjennom de tjenester betalingsforetaket utfører. Det er følgelig

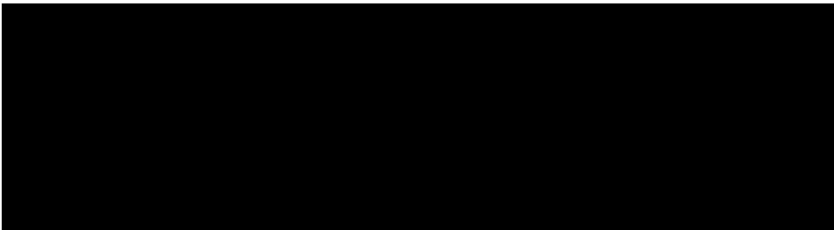
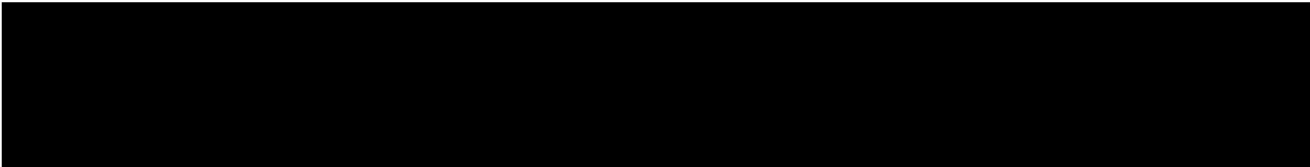
ikke gjort en konkret og reell risikoklassifisering av revisjonsklienten slik det følger av hvitvaskingsloven. Forholdet anses som et brudd på hvitvaskingsloven § 9. På grunn av foretakets virksomhet anses de manglende vurderingene å utgjøre et grovt brudd. I tilsvar til foreløpig merknadsbrev skriver revisjonsselskapet at de i løpet av revisjonen har kontrollert at foretaket innhenter ID på sine kunder, samt at det er innhentet ekstern bekreftelse fra samarbeidspartner og at dette tilsier at risikoen for hvitvasking må være vurdert. De kontrollene som er beskrevet, er revisjonshandlinger rettet mot betalingsforetakets etterlevelse av hvitvaskingsloven. God etterlevelse av hvitvaskingsloven hos den reviderte er av betydning for risikoen for at revisjonsklienten blir misbrukt i som ledd i hvitvasking og terrorfinansiering. Resultatet av kontrollene vil kunne inngå i revisjonsselskapets risikoklassifisering, men erstatter ikke plikten til å risikoklassifisere betalingsforetaket som ledd i revisjonsselskapets egen etterlevelse av hvitvaskingsloven. Revisjonsselskapet opplyser at fra og med revisjonsåret 2020 skal risikoklassifisering dokumenteres for alle oppdrag i revisjonsprogrammet.

3.2.2 Forståelse av foretakets rutiner og interne kontroll

Revisor har innhentet betalingsforetakets rutinebeskrivelse av intern kontroll. Revisor har i revisjonsdokumentasjonen beskrevet at innehaver er involvert i daglig drift, og at den interne kontrollen er basert på daglig leder og ansatt regnskapsførers oppfølging. Revisor har notert at foretaket mottar "mye kontanter".

Finanstilsynets vurdering

Betalingsforetakets egen rutinebeskrivelse fremstår som svært overordnet og kortfattet. Revisor har i liten grad dokumentert beskrivelser som utdyper betalingsforetakets rutiner.

Finanstilsynet mener betalingsforetakets rutiner skulle vært kartlagt, for eksempel gjennom å følge/innhente dokumentasjon på en transaksjon fra opprettelse av kundeforhold og innbetaling av midler fra kunden til klientkonto og frem til betalingsforetaket overfører midler til samarbeidspartner og bokfører inntekt. I tilsvar til foreløpig tilsynsrapport skriver revisor at grunnet oversiktlige og ryddige forhold hos kunden ble det ansett som tilfredsstillende med en kortfattet rutinegjennomgang. Finanstilsynet deler ikke revisors oppfatning av at rutinegjennomgangen var tilfredsstillende. At en slik gjennomgang må gjennomføres digitalt på grunn av "covid 19", endrer ikke revisors plikt til å etterleve kravene i standardene.

Revisors manglende forståelse av virksomheten anses å være et brudd på revisorloven § 5-2 annet ledd jf. ISA 315 punkt 11b, 18 og 19b. Da manglende er knyttet til en særskilt risiko anses bruddet som grovt.

Finanstilsynets konklusjon

Finanstilsynet kommenterer i punkt 2.4 i dette brevet revisjonsselskapets bruk av en minimumsvesentlighetsgrense. Bruk av for høy vesentlighetsgrense innebærer risiko for at det ikke innhentes tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis. Forholdet er et brudd på revisorloven § 5-2 annet ledd jf. ISA 320 punkt 4.

3.2.3 Særlovgivning

Foretaket er underlagt særlovgivning knyttet til konsesjonen som betalingsforetak og hvitvaskingsloven.

I revisjonsdokumentasjonen er det konstatert at betalingsforetaket er underlagt hvitvaskingsloven og på spørsmål i revisjonsprogrammet om foretaket har etablert rutiner etter hvitvaskingsloven, er det kommentert at foretaket har etablert rutiner. I betalingsforetakets egen rutinebeskrivelse, under avsnittet

Det fremkommer ikke fra revisjonsdokumentasjonen om det lagres andre opplysninger om kunder enn kopi av ID, hvilken informasjon som innhentes om mottaker og formål ved overføring av midler, om betalingsforetaket har beløpsgrenser for mottak av kontanter eller om betalingsforetaket har kjennskap eller rutiner for når det skal utføres ytterligere undersøkelser eller rapporteres til Økokrim. Det fremkommer ikke fra revisjonsdokumentasjonen om revisor mener rutinebeskrivelsen overholder kravene til rutiner som følger av hvitvaskingsloven.

Finanstilsynets konklusjon

Finanstilsynet mener at revisors oppfølging av regelverket betalingsforetaket er underlagt er svært mangelfull. For Finanstilsynet fremstår det klart at betalingsforetakets rutiner ikke tilfredsstillende de kravene som følger av hvitvaskingsloven. Videre har revisor ikke innhentet eller etterspurt en virksomhetsinnrettet risikovurdering. Dette, sammen med revisors mangler i kartleggingen av hvordan betalingsforetaket foretar kundekontroll, gjør forholdet til en alvorlig svakhet. Revisor har følgelig heller ikke rapportert til Finanstilsynet om lovbruddene i samsvar med finanstilsynsloven § 3a.

Revisor har ikke innhentet korrespondanse med regulatoriske myndigheter. Forholdet anses som et brudd på revisorloven § 5-2 annet ledd jf. ISA 250 punkt 15b. Revisors oppfølging av betalingsforetakets overholdelse av sentrale lover og forskrifter er svært mangelfull. Forholdet er et brudd på revisorloven § 5-2 første ledd og annet ledd, jf. ISA 250 punkt 13. Bruddet er grovt.

I tilsvarebrev til foreløpige merknader skriver revisor at det er innarbeidet nye retningslinjer for revisjon av foretak underlagt særlovgivning.

3.3 Oppdrag 3

Revisjonsselskapet ble registrert som foretakets revisor 9. desember 2019. Foretaket er bruktbilforhandler som også leverer verkstedtjenester. Oppdraget var en del av den overtatte porteføljen som omtalt over. I 2019 hadde foretaket omsetning på ca. 7 millioner kroner og 6 ansatte. Ansvarlig revisor for oppdraget var også utpekt som oppdragsansvarlig i det revisjonsselskapet porteføljen ble overtatt fra. Finanstilsynets kontroll omfattet utvalgte deler av revisjonen av årsregnskapet for 2019 i tillegg til akseptvurderingen.

3.3.1 Akseptvurdering:

Det er ikke gjennomført akseptvurdering i forbindelse med opprettelse av kundeforholdet. Revisor har ikke vurdert risikoen for hvitvasking eller terrorfinansiering. Det er følgelig ikke gjort en konkret og reell risikoklassifisering av revisjonsklienten slik det følger av hvitvaskingsloven.

Finanstilsynets konklusjon

Revisjonsselskapets manglende vurdering av aksept av revisjonsoppdrag et er brudd på revisorloven § 5-2 annet ledd jf. ISA 220 punkt 12 og 13. Videre har revisjonsselskapet ikke vurdert om den tidligere utførte akseptvurderingen er i samsvar med lovens krav og revisjonsselskapets retningslinjer. Manglende risikoklassifisering etter hvitvaskingsloven anses som et brudd på hvitvaskingsloven § 9.

3.3.2 Forståelse av foretakets rutiner og interne kontroll

Revisor har definert salgsinntekter som et område med særskilt risiko. Revisjonen av salgsinntekter er basert på substansrevisjon.

Revisor skal likevel å utføre risikovurderingshandlinger og opparbeide seg en forståelse av foretakets internkontroll før valg av angrepsvinkel for revisjonen. I den grad revisjonsklienten ikke har en risikovurderingsprosess, jf. ISA 315 punkt 15-17, plikter revisor å diskutere med ledelsen og vurdere om fraværet av denne er en vesentlig svakhet i foretakets interne kontroll

Finanstilsynets konklusjon

Revisors rutinebeskrivelse og forståelsen av foretakets interne kontroll fremstår som svært mangelfull. Revisor har ikke dokumentert forståelse av hva som danner grunnlag for inntektsføringen i regnskapssystemet.

Finanstilsynet mener forholdet er et brudd på ISA 315 punkt 6c, 13, 17 og 26. Revisor har ikke opparbeidet seg en forståelse av foretakets kontrollaktiviteter relevante for risikoen. Forholdet anses også som et brudd på revisorloven 5-2 annet ledd, jf. ISA 315 punkt 29. Det at manglene relaterer seg til en særskilt risiko gjør at bruddet vurderes som grovt.

3.3.3 Nærstående parter

Fra revisjonsdokumentasjonen fremkommer det at majoritetsaksjonær, som også er daglig leder og styreleder, er sterkt involvert i driften. Videre fremkommer det "*ingen nærstående ut over aksjonær og far*". Fra hovedbok fremkommer det at det er transaksjoner med hovedaksjonær, far til hovedaksjonær og bror til hovedaksjonær. Foretakets gjeld ved årsslutt er vesentlig og knytter seg hovedsakelig til biler solgt fra nærstående til foretaket i 2018. I 2019 er det solgt ytterligere to biler fra nærstående til foretaket.

Revisor opplyser til Finanstilsynet under tilsynet at han "*har sett kontraktene*". Det foreligger ingen dokumentasjon av beløpene i kontraktene. I revisjonsdokumentasjonen foreligger det ingen vurdering av om avtalene rammes av aksjelovens § 3-8. Det foreligger ingen dokumentasjon på hva vilkårene i avtalen er, eller om kjøpesummen er i samsvar med armlengdes avstand-prinsippet. Fra hovedbok fremkommer det at det er betalt renter på leverandørgjelden. Det foreligger ingen beskrivelse eller vurderinger av lånebetingelsene. I revisjonsdokumentasjonen er det blant annet beskrevet at det er spesielt lav fortjeneste på bilene som er solgt til foretaket fra nærstående og videresolgt. Revisor har opplyst at foretaket har forklart at dette er fordi bilene som kjøpes fra

nærstående ikke har kostnader ved finansiering. Revisor har ikke gjort noen nærmere vurdering av dette forholdet.

Revisjonsklienten leier lokaler av et selskap som er heleid av hovedaksjonær. Revisjonsklienten har vesentlig rentebærende gjeld til dette foretaket. Det er også mellomværende mellom revisjonsklienten og et annet selskap eid av hovedaksjonær. I revisjonsfilen hvor nærstående parter er identifisert, er ikke disse selskapene inkludert. Det fremkommer heller ikke fra revisjonen for øvrig om disse selskapene er ansett som nærstående. Det foreligger følgelig ingen vurderinger av om transaksjonene er foretatt på "armlengdes avstand".

Finanstilsynets konklusjon

Finanstilsynet mener revisors manglende vurderinger av nærstående parter er et brudd på revisorloven § 5-2 annet ledd jf. ISA 550 punkt 11, 13, 15, 19, 20, 24, 25a og 28. Revisor har ikke innhentet tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis for nærstående parter.

3.3.4 Fortsatt drift og utsatt skattefordel

I revisjonsberetningen for årsregnskapet for 2019 er det presisert usikkerhet om fortsatt drift grunnet anstrengt likviditet. I årsregnskapene for 2013, 2014, 2015, 2016, 2017 og 2018 er det presisert *vesentlig* usikkerhet om fortsatt drift grunnet anstrengt likviditet. Foretaket har hatt en negativ egenkapital på ca. 6 millioner kroner mellom 2013 og 2018. I 2019 er det foretatt en kapitalforhøyelse på totalt 4,5 millioner. Foretaket har også balanseført utsatt skattefordel på 1,3 millioner kroner i 2019. Denne utsatte skattefordelen har oppstått tidligere år, men er ikke balanseført før i 2019-regnskapet. Foretaket har positivt resultat før skatt i 2019, men dersom utsatt skattefordel ikke hadde vært bokført ville egenkapitalen vært negativ. Det er ikke gjort noen vurdering av dette.

For revisjonen av fortsatt drift og utsatt skattefordel har revisor innhentet bekreftelse fra ledelsen på at de forventer positive resultater i 2020, samt påsett at det for januar 2020 foreligger en regnskapsrapport som viser et mindre overskudd. Revisor har ikke vurdert styrets handleplikt etter aksjeloven § 3-5 som følge av svak egenkapital, eller innhentet styremøtereferater. Revisor har ikke vurdert om foretaket driver på kreditorers regning. Revisor har ikke innhentet noen prognoser eller beregninger fra ledelsen som forventede resultater eller kontantstrømmer i 2020.

Finanstilsynets konklusjon

Det følger av NRS(F) om resultatskatt, jf. IAS 12 punkt 35 at det skal "*foreligger en overbevisende begrunnelse for at det vil bli tilgjengelig tilstrekkelig skattemessig overskudd som foretaket kan utnytte uutnyttede skattemessige underskudd og uutnyttede skattemessige fradrag mot*". Det stilles med andre ord høye krav til sannsynliggjøring av fremtidige skattemessige overskudd dersom utsatt skattefordel knyttet til skattemessig tap skal kunne balanseføres. Det vises videre til ISA 540 om revisjon av regnskapsestimater, særlig punktene 8c og 10-14.

Etter Finanstilsynets syn er det ikke forhold som tilsier at det foreligger en overbevisende begrunnelse for at fordelene kan benyttes. Tvert imot underbygger revisors presisering om usikkerhet om fortsatt drift at utsatt skattefordel ikke skulle vært balanseført. Revisor har ikke vurdert lovligheten balanseføringen eller utført revisjonshandlinger som er egnet til å gi tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis for balanseført utsatt skattefordel, jf. revisorloven § 5-2 annet ledd jf. ISA 500 punkt 6. Uten bokføringen av utsatt skattefordel ville egenkapitalen være negativ. At

revisor ikke har utvist en profesjonell skeptisk holdning i sin revisjonsmessige tilnærming, jf. ISA 200 punkt 15 gjør at pliktbruddet er grovt.

Finanstilsynet mener revisors handlinger og vurderinger knyttet fortsatt drift, fremtidig likviditet og styrets handleplikt heller ikke er tilstrekkelige. Forholdet anses som brudd på revisorloven § 5-2 annet ledd jf. ISA 570 punkt 12, 13, 14, 15 og 16. Revisor skulle innhentet styremøtereferat og vurdert om styret har overholdt sin handleplikt, samt beregninger som viser forventede resultater 12 måneder fra balansedagen og vurdert denne. At revisor har omtalt forholdene i revisjonsberetningen avhjelper ikke manglene i revisjonsutførelsen.

Finanstilsynet har mottatt kopi av revisors dokumentasjon knyttet til kapitalforhøyelsen. I mottatt dokumentasjon fremgår ikke hvilke vurderinger eller handlinger revisor har utført. Finanstilsynet kan ikke legge til grunn at arbeidet er utført i samsvar med revisorloven § 5-2 annet ledd jf. SA3802 punkt 16, jf. punkt 25.

3.3.5 Vurdering av misligheter

I revisjonsdokumentasjonen, der risikoen for misligheter omtales, trekkes det blant annet fram at det er begrenset press på ledelsen da foretaket ikke er børsnotert, at ledelsen ikke har resultatbasert lønn og at regnskapsfører har stor integritet. Revisor oppsummerer med "*Summen av dette gir oss bare indikasjoner på fravær av mislighetsrisiko knyttet mot inntekter spesielt.*"

Finanstilsynets konklusjon

Kjøp og salg av bruktbiler er en kontantintensiv bransje hvor det dermed er økt risiko for misligheter. Revisors vurdering fremstår som en standard tekst som ikke gir grunn til å tro at revisor har gjort en konkret og reell vurdering av risikoen for misligheter. For eksempel er revisor kjent med at biler kjøpt av nærstående har lavere fortjeneste enn øvrig drift, men har ikke vurdert om det kan foreligge risiko for vesentlig feilinformasjon som skyldes misligheter knyttet til dette. ISA 240 punkt 12 stiller krav til revisor om å være innforstått med at det kan foreligge vesentlig feilinformasjon som skyldes misligheter, uten hensyn til revisors tidligere erfaringer med ærligheten og integriteten til ledelsen. For at vurderingen skal gi et riktig bilde av risikoen, må revisor utvise en profesjonell skeptisk holdning.

Manglende eller mangelfull vurdering av risikoen for misligheter er brudd på revisorloven § 5-2 annet ledd, jf. ISA 240. At revisor har oppmerksomhet rettet mot mislighetsrisikoen er helt sentralt element i revisjonen. Når revisor sviker på dette punktet vil det fort kunne svekke tilliten til revisor som allmennhetens tillitsperson. I denne saken mener Finanstilsynet at revisors pliktbrudd er grovt.

3.3.6 Stikkprøver

I revisjonen blant annet av salgsinntekter, varekostnad og leverandørgjeld har revisor tatt stikkprøver. Det foreligger ingen begrunnelse for utvalgsstørrelsen i henhold til ISA 530 punkt 7. Det foreligger heller ingen begrunnelse for utvalgsmetode. I stikkprøvene knyttet til revisjon av leverandørgjeld ble det avdekket avvik. Revisor behandlet ikke avviket i tråd med ISA 530 punkt 14.

Finanstilsynet gjennomførte et tematisyn rettet mot stikkprøver. Rapporten fra 2016 inneholder en beskrivelse av forhold som Finanstilsynet mener må vurderes når stikkprøver benyttes som revisjonsbevis. Finanstilsynet forventer av oppdragsansvarlige revisorer følger med på informasjon

fra Finanstilsynet og innretter sin revisjon i samsvar med Finanstilsynets oppfatning av hvilke krav som følger av regelverket.

Finanstilsynets konklusjon

Finanstilsynet mener forholdene er brudd på revisorloven § 5-2 annet ledd jf. ISA 530 punkt 7 og 14.

3.3.7 Nærmere om revisjon av salgsinntekter

Revisor har vurdert at inntekter utgjør en særskilt risiko for foretaket. Revisor har basert sin inntektsrevisjon på substanshandlinger. Revisor har utført stikkprøvekontroll av salg basert på varekjøp hvor det er tatt utgangspunkt i tre varekjøp per måned. Revisor har kontrollert salgsfaktura tilknyttet de varekjøpene. Revisor opplyser å ha kontrollert 30 av totalt 206 salg. I beskrivelse av handlingen står det " *Følge biler fra kjøp i hovedbok til salg (utg.faktura). Se på fortjeneste. Tatt stikkprøver på bilag (15% av bilene utgjør et utvalg på 30 av totalt 206)*" Revisor har identifisert kjøpsfakturaen med bilagsnummer, men det foreligger ikke bilagsnummer på tilhørende salgsfaktura. Kjøpers navn er oppgitt, men det er ikke oppgitt beløp, og dermed heller ikke resultat for hvert av de kontrollerte kjøp/salg transaksjonen eller hva revisor har kontrollert. Det fremkommer ikke om revisor har innhentet kontrakt eller påsett bokføring av salgsfakturaen. Revisor har ikke notert seg noen beløp, og det foreligger ingen vurderinger av fortjenesten slik handlingsbeskrivelsen sier. Om transaksjonene har vært kontant eller bankbasert fremgår heller ikke.

Foretaket har andre salgsinntekter som ligger over revisors vesentlighetsgrense. Det foreligger ikke substanshandlinger knyttet til denne regnskapsposten.

Finanstilsynets konklusjon

Revisors mangelfulle dokumentasjon av handlinger knyttet til salgsinntekter gjør at Finanstilsynet ikke kan konkludere med at det er innhentet tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis. Det foreligger brudd på revisorloven § 5-3 første ledd. Manglende revisjonshandlinger mot andre salgsinntekter er brudd på revisorloven § 5-2 annet ledd jf. ISA 200 punkt 17.

3.4 Oppdrag 4

Revisjonsselskapet ble registrert som foretakets revisor 9. desember 2019. Foretaket er et regnskapsførerselskap. Regnskapsførerselskapet var en del av den overtatte porteføljen beskrevet tidligere i dette brevet. I 2019 hadde regnskapsførerselskapet en omsetning på ca. 8 millioner kroner og 7 ansatte. Finanstilsynets kontroll omfattet utvalgte deler av revisjonen av årsregnskapet for 2019 i tillegg til akseptvurderingen.

3.4.1 Akseptvurdering:

Det er ikke foretatt akseptvurdering for kundeforholdet med regnskapsførerselskapet i forkant av at kundeforholdet opprettes. Revisor har ikke vurdert risikoen for hvitvasking eller terrorfinansiering. Det er følgelig ikke gjort en konkret og reell risikoklassifisering av revisjonsklienten slik det følger av hvitvaskingsloven.

Finanstilsynets konklusjon

Revisjonsselskapets manglende vurdering av aksept av revisjonsoppdrag et er brudd på revisorloven § 5-2 annet ledd jf. ISA 220 punkt 12 og 13. Manglende vurderinger av risiko for hvitvasking anses som et brudd på hvitvaskingsloven § 9.

3.4.2 Forståelse av foretakets rutiner og interne kontroll

Revisor har definert salgsinntekter som et område med særskilt risiko. Revisjonen av salgsinntekter er basert på substansrevisjon. Revisor plikter likevel å utføre risikovurderingshandlinger og opparbeide seg en forståelse av foretakets internkontroll. I den grad foretaket ikke har en risikovurderingsprosess plikter revisor å diskutere med ledelsen og vurdere om fraværet av denne er en vesentlig svakhet i foretakets interne kontroll. Revisors rutinebeskrivelse og forståelsen av foretakets interne kontroll fremstår som svært mangelfull. Revisor har ikke dokumentert forståelse av hva som danner grunnlag for inntektsføringen i regnskapssystemet. I revisjonsfilen er det beskrevet at det er lite omfang av fastpriskontrakter. Ovenfor Finanstilsynet har revisor anført at dette er feil, og at det kun er fastpriskontrakter. Uavhengig av omfanget av fastpriskontrakter, skulle revisor som en del av sin forståelse dokumentert at regnskapsførerselskapet oppfyller bokføringslovens krav til timeføring, jf. bokføringsforskriftens 5-14.

Konsesjonskrav i regnskapsførerloven og at regnskapsførerforetak er underlagt hvitvaskingsloven er ikke vurdert som risikoforhold av revisor.

Regnskapsførerforetak er underlagt risikostyringsforskriften og hvitvaskingsloven. Styret i revisjonsklienten behandlet risikostyringsforskriften i styremøte, jf. sak 18. desember 2019. Der henvises det til en hvitvaskingsrutine fra 29. oktober 2015. Det kom ny hvitvaskingslov i 2018. Revisor har ikke påpekt at hvitvaskingsrutinen skulle vært oppdatert som del sin gjennomgang av risikostyringsforskriften eller etterlevelsen av hvitvaskingsloven. Revisor avgav erklæring etter risikostyringsforskriftens §10 først den 9. januar 2020. Erklæringen skulle vært en del av styrets beslutningsgrunnlag i møtet 18. desember 2019.

Finanstilsynets konklusjon

Arbeid knyttet til uavhengig revisors attestasjonsuttalelse om foretakets risikostyring og internkontrollgjennomgang skal utføres etter ISAE 3000. Revisors oppgaver og plikter fremgår av attestasjonen. Revisor bekrefter ved attestasjonen at:

- Det er foretatt risikovurderinger i henhold til forskriftens § 6
- At det er foretatt en oppsummerende vurdering av internkontrollen i henhold til forskriften §7 annet ledd
- At det foreligger dokumentasjon i henhold til forskriften § 8
- At foretakets rutiner sikrer at den samlede vurderingen av risikosituasjonen som er forelagt styret, bygger på de risikovurderinger som er foretatt

For et regnskapsførerforetak vil risikoen for brudd på hvitvaskingsloven være en risiko. At risikovurderingen ikke hensyntar at det er kommet ny lov er en vesentlig svakhet som revisor skulle ha påpekt.

Finanstilsynet mener forholdene er et brudd på revisorloven § 5-2 annet ledd jf. ISA 250 punkt 11, ISA 315 punkt 6, bokstav c), 13, 17 og 26. Revisor har ikke opparbeidet seg en forståelse av foretakets kontrollaktiviteter relevante for ulike risikoer. Forholdet anses også som et brudd på

revisorloven 5-2 annet ledd, jf. ISA 315 punkt 29. For manglene som relaterer seg til særskilt risikoer anses bruddet som grovt.

3.4.3 Vurdering av misligheter

Revisor har vurdert misligheter hos regnskapsførerselskapet. I vurderingen av misligheter trekkes det blant annet fram at det er begrenset press på ledelsen da foretaket ikke er børsnotert, at ledelsen ikke har resultatbasert lønn og gode holdninger hos ledelsen. Videre har revisor trukket fram "ekstern regnskapsfører" som et moment som reduserer risiko for misligheter. Dette er imidlertid ikke riktig. Foretaket benytter ikke ekstern regnskapsfører. Revisor oppsummerer med "*Summen av dette gir oss bare indikasjoner på fravær av mislighetsrisiko knyttet mot inntekter spesielt.*"

Finanstilsynets konklusjon

I likhet med oppdrag A fremstår den dokumenterte risikovurderingen som en standard tekst som ikke gir grunn til å tro at revisor har gjort en konkret og reell vurdering av risikoen for misligheter, med en profesjonell skeptisk holdning. Den uriktige informasjonen om at foretaket benyttes ekstern regnskapsfører støtter opp under dette.

Manglende eller mangelfull vurdering av risikoen for misligheter er brudd på revisorloven § 5-2 annet ledd, jf. ISA 240.

3.4.4 Revisjonsbevis

Revisors beskrivelser av utførte revisjonshandlinger er svært mangelfull. Flere revisjonshandlinger mangler underdokumentasjon og henvisning til bilag. For eksempel har revisor i revisjonen av salgsinntekter valgt ut enkelte kunder og påsett at det er fakturert arbeid for hele året. Det er ikke dokumentert hvorfor revisor har plukket ut akkurat disse kundene. Revisor har ikke kunne redegjøre for utvalget. Finanstilsynet fant også eksempel på at revisor ba kunden foreta utvalget ved stikkprøvekontroll (kreditnotaer). Disse forholdene svekker verdien av revisjonsbevisene.

Det foreligger brudd på revisorloven § 5-2 annet ledd jf. ISA 200 punkt 17 og ISA 500 punkt 6, jf. punkt 10.

3.4.5 Revisjon av goodwill

Goodwill er bokført til en verdi av kr 383 333, og er dermed vesentlig for årsregnskapet. Det stilles spesielt krav til vurdering av bokført verdi av denne posten pr 31.12. Det var annen revisor som reviderte foregående årsregnskap.

Følgende dokumentasjon ligger i revisjonsfilen for 2019: "*Kontrakt. Bedt kunden vise beregning av kjøpesum*". Videre fremkommer følgende: "*Bokført kjøpesum er det som er betalt så langt minus avskrivning, oppgjøret har fulgt kontrakten. Det vil bli flere betalinger slik kontrakten beskriver, beregning av den totale kjøpesummen er ikke mulig før vi vet hva som blir fakturert og betalt for årene du nevner*".

Finanstilsynets konklusjon

For Finanstilsynet fremstår det som om informasjonen om goodwill i revisjonsdokumentasjonen i det vesentligste er basert på svaret fra klient, og at regnskapsposten i realiteten er urevidert.

Det foreligger ikke revisjonsbevis for at regnskapsposten goodwill er ført opp med riktig verdi. Det foreligger brudd på revisorloven § 5-2 annet ledd jf. ISA 200 punkt 17 og ISA 500 punkt 6.

3.5 Oppdrag 6

Revisjonsselskapet ble registrert som revisor for foretaket i juli 2019. Finanstilsynet har kontrollert revisjonen av årsregnskapet for 2019 i tillegg til akseptvurderingen. Tilsynet viste enkelte mindre alvorlige mangler i revisjonsutførelsen, som er kommunisert direkte med revisjonsselskapet. Under behandles derfor bare revisors plikter etter hvitvaskingsloven.

3.5.1 Akseptvurdering:

Revisor har ikke vurdert risikoen for hvitvasking eller terrorfinansiering. Det er følgelig ikke gjort en konkret og reell risikoklassifisering av revisjonsklienten slik det følger av hvitvaskingsloven. Revisor innhentet et kart over eierstruktur. Foretakets eierstruktur er kompleks med blant annet krysseie. Eierstrukturen er ikke fullstendig dokumentert og for flere foretak i strukturen er det kun opplysninger om omtrent halvparten av eierandelene. Revisor har mottatt en bekreftelse fra foretakets advokat om hvem som er reell rettighetshaver for foretaket. Revisor har ikke vurdert årsaken til at flere eierskap er utelatt fra strukturen. Revisor har ikke gjort vurderinger av om det kan foreligge andre reelle rettighetshavere. Revisor har ikke undersøkt om reell rettighetshaver er politisk eksponert person.

Finanstilsynets konklusjon

Manglende risikoklassifisering er brudd på hvitvaskingsloven § 9. Finanstilsynet mener revisor ikke har innhentet tilstrekkelige opplysninger for å kunne avgjøre hvem som er reell rettighetshaver. Dette er brudd på hvitvaskingsloven § 13 tredje ledd. At det ikke er vurdert om reell rettighetshaver er politisk eksponert person, er brudd på hvitvaskingsloven § 13 fjerde ledd.

3.6 Oppdrag 7

Revisjonsselskapet ble registrert som foretakets revisor i 2017. Finanstilsynets kontroll har omfattet deler av revisjonen av årsregnskapet for 2019. Foretaket har tre årsverk og ekstern regnskapsfører i 2019, og årsregnskapet viser et negativt årsresultat på 1,6 millioner kroner. Utsatt skattefordel er balanseført med 4,6 millioner kroner og egenkapitalen utgjør 2 millioner kroner. Foretaket har hatt negative resultater siden 2016.

3.6.1 Utsatt skattefordel

Foretaket går med betydelige underskudd, som er blitt dekket inn ved tilførsel av ny egenkapital og aktivering av utsatt skattefordel. Underskuddene tilsier usikkerhet ved om foretaket kan utnytte balanseført utsatt skattefordel helt eller delvis, som underbygges og forsterkes av at egenkapitalen er negativ om det legges til grunn at utsatt skattefordel ikke kan balanseføres.

Ved vurderingen av grunnlaget for å balanseføre utsatt skattefordel har revisor lagt til grunn uttalelser fra foretakets ledelse om at eier er villig til å finansiere videre drift og at prognoser tilsier positive resultater fremover. Revisor har ikke innhentet dokumentasjon som underbygger ledelsens uttalelser, eller dokumentert egne vurderinger av foretakets videre drift og resultater.

Finanstilsynets konklusjon

Det følger av NRS(F) om resultatskatt, jf. IAS 12 punkt 35 at det skal foreligge "en overbevisende begrunnelse for at det vil bli tilgjengelig tilstrekkelig skattemessig overskudd som foretaket kan

utnytte uutnyttede skattemessige underskudd og uutnyttede skattemessige fradrag mot". Det stilles altså høye krav til sannsynliggjøring av at utsatt skattefordel kan utnyttes, for å kunne balanseføre denne. Det vises videre til ISA 540 om revisjon av regnskapsestimater, særlig punkt 8c og 10-14 (i revidert ISA 540 - gjeldende for regnskapsperioder med start etter 14.12.2019 - er særlig punktene 13-17 aktuelle).

Finanstilsynet har vurdert revisors tilsvarende til foreløpige merknader og er enig i at det er forhold som tilsier at eier er villig til å finansiere foretaket videre, blant annet gjennom kapitaltilførsel etter at tilsynet var avholdt. Finanstilsynet mener likevel at revisor ikke har utført revisjonshandlinger som gir tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis for balanseført utsatt skattefordel, jf. tidligere revisorlov § 5-2 annet ledd (ny revisorlov § 9-4 tredje ledd) jf. ISA 500 punkt 6. Da revisjonsberetning ble avgitt hadde revisor ikke dokumentasjon som viste, eller i tilstrekkelig grad underbygde, at eier forplikter seg til å tilføre foretaket nødvendig egenkapital og likviditet, eventuelt gjennom konsernbidrag, for at balanseført, utsatt skattefordel kunne utnyttes. Det forelå ikke en overbevisende begrunnelse i samsvar med kravet. Bruddet er grovt.

Finanstilsynet mener revisors handlinger og vurderinger knyttet fortsatt drift, fremtidig likviditet og styrets handleplikt heller ikke er tilstrekkelige. Revisor skulle innhentet styremøtoreferat og vurdert om styret har overholdt sin handleplikt, samt beregninger som viser forventede resultater 12 måneder fra balansedagen og vurdert denne. Forholdet anses som brudd på dagjeldende revisorlov § 5-2 annet ledd (ny revisorlov § 9-4 tredje ledd) jf. ISA 570 punkt 12-17.

3.7 Oppdrag 8

Revisjonsselskapet er registrert som ny revisor for foretaket 30. juli 2020, med virkning fra og med regnskapsåret 2019. Revisjonsberetning til årsregnskapet for 2019, med presisering av vesentlig usikkerhet om forutsetningen om fortsatt drift, er avgitt 19. august 2020. Finanstilsynet har kontrollert deler av revisjonen av årsregnskapet for 2019, i tillegg til akseptvurderingen. Tidligere revisor trakk seg fra oppdraget 21. april 2020. Begrunnelsen var at foretaket ikke hadde redegjort for å ha iverksatt tilstrekkelige tiltak som følge av mulig drift på kreditors regning i strid med aksje-/konkursloven, og at fullstendig regnskap for 2019 ikke var fremlagt til revisjon som avtalt. Foretaket ble 25. juni 2020 varslet om tvangsoppløsning som følge av manglende godkjent revisor.

3.7.1 Akseptvurdering

Revisjonsselskapets dokumenterte oppdragsvurdering omfatter innhenting av forklaring fra tidligere revisor om hvorfor man trakk seg, både i form av telefonsamtale med oppdragsansvarlig revisor hos tidligere revisor og innhenting av nummererte brev. Revisor mottok også blant annet utkast til årsregnskap for 2019 og bokført regnskap for perioden fra og med 1. januar 2020 og frem til 30. juli 2020. I revisors vurderinger inngår gjennomgang av et notat datert 29. april 2020, som styreleder i foretaket utarbeidet til dets styre, som svar på tidligere revisors vurderinger. Styreleders konklusjon var at egenkapitalen da var klart positiv, når allerede vedtatt kapitalutvidelse og ansvarlige lån ble tatt hensyn til.

Revisors akseptvurdering har følgende konklusjon: *"Risiko anses lav. CFO har en god integritet og kompetanse (ref innspill fra [navn/ firma fjernet av Finanstilsynet].) Finansiering kommer særskilt fra hovedaksjonær [navn fjernet av FT], og svenske strukturerte obligasjonslån. Etter samtale med [navn fjernet av FT] og hans uttreden fra [navn fjernet av FT] tilbake i tid, om ureglementert håndtering av finansiell produkter, er vår oppfatning og granskning at dette er en heksejakt i*

media. Vi anser [navn fjernet av FT] å ha en svært god integritet. Vår forståelse for styringsmodellen og regnskapspostene p.t. bærer også preg av normalitet og lav risiko for hvitvaskingsproblematikk." Revisjonsselskapet fant dermed å kunne påta seg revisjonsoppdraget.

Finanstilsynets konklusjon

Finanstilsynet mener ny revisor ikke i nødvendig utstrekning har etterprøvd og utfordret foretakets og styreleders vurderinger, og kan ikke se at revisors tilsvaer gir grunn til å endre konklusjonen fra foreløpige merknader. Revisor innhentet regnskap for foretaket for perioden fra første januar 2020 og frem mot aksept av oppdraget. Dette viser et nytt stort underskudd og indikerer at egenkapitalsituasjonen er betydelig forverret siden 31. desember 2019, da foretaket fremstår ikke å ha frie midler tilgjengelig, kortsiktig og forfalt gjeld utgjorde minst 5 millioner kroner, og omsetningen fremdeles var minimal og i tillegg synkende. Uavhengig av styreleders redegjørelse og vurdering fra slutten av april, kan dette tilsi at foretakets egenkapital er tapt i sin helhet per 30. juli 2020. Revisor har ikke dokumentert egne beregninger og vurderinger av foretakets kapitalbehov, for å etterprøve om foretakets planer om å innhente ny egenkapital og andre tiltak for å sikre videre drift er tilstrekkelige og vil bli gjennomført. Revisor har heller ikke vurdert om eiendeler balanseført med 25,1 millioner kroner per 31. desember 2019, kan være overvurdert ut fra driften og resultatene av denne.

Finanstilsynet mener at revisor ikke har dokumentert at det er foretatt en vurdering av grunnlaget for å påta seg revisjonen av foretaket, som tilfredsstillende kravene etter revisorloven, herunder god revisjonsskikk. Det vises til dagjeldende revisorlov § 5-2 annet ledd, jf. ISA 220 punkt 12. Det vises også til dagjeldende revisorlov § 7-2 første og tredje ledd, jf. § 7-1 første ledd.

3.7.2 Verdsettelse av eiendeler

Foretakets regnskapsrapportering for 2020 frem til og med juli 2020 viser sviktende salg og et stort underskudd. Foretaket har ikke fått i gang produksjon og salg av sitt produkt som planlagt.

Ved oppstart av revisjonen for 2019 i august 2020 forelå det klare indikasjoner på at eiendelene i form av produksjonsanlegg, varer og fordring på panthaver, kunne være overvurdert i utkastet til årsregnskap for 2019. Revisor har likevel ikke identifisert verdsettelsen av disse eiendelene som risiko og planlagt revisjonshandlinger som er tilpasset dette.

Ut fra dokumentasjonen revisor selv innhentet fremstår det tvilsomt at foretakets produkt kunne gi positive kontantstrømmer i nær fremtid. Det fremstår heller ikke som om foretaket hadde sikret seg finansiering som tilsi at det var tilstrekkelige ressurser til å fortsette med produksjon og markedsføring, frem til eventuell lønnsom drift og positive kontantstrømmer.

Fordringer på patenteier gjelder refusjon av utlegg knyttet til skader på motorer etter bruk av revisjonskundens produkt. Refusjon ble krevd i desember 2019 og var ikke betalt i august 2020.

Lagerbeholdningen av diesel er ikke balanseført. Kun det spesielle virkestoffet i foretakets produkt er balanseført som varelager.

Verken regnskapsmessig behandling av fordringene på patenteier og eksisterende lager i form av diesel er dokumentert vurdert av revisor, heller ikke om det kan foreligge et lager av ferdig produkt, som det var krav om å verdsette og balanseføre.

Finanstilsynets konklusjon

Finanstilsynet har vurdert revisors tilsvaret til foreløpige merknader, uten å finne grunnlag for å endre konklusjonen om at revisjonen av produksjonsanlegg, varelager og fordringen på patenteier ikke kan anses å være utført i samsvar med revisorlovens krav. Finanstilsynet kan ikke se at revisor har innhentet tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis. Forholdet er alvorlig. Disse postene i regnskapet utgjør totalt kr 25,1 millioner av balansesummen kr 26,8 millioner per 31.12.2019. Det vises til revisorloven § 5-2 annet ledd, jf. ISA 315 punkt 25b, ISA 330 punkt 6, ISA 500 punkt 6 og ISA 501 punkt 4.

3.7.3 Fortsatt drift

I revisjonsberetningen for 2019 presiserer revisor vesentlig usikkerhet om fortsatt drift i foretaket ut fra at egenkapitalen var tapt ved årsskiftet. Denne presiseringen påvirker ikke revisors konklusjon til årsregnskapet.

Finanstilsynet mener at revisor ikke har innhentet tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis for konklusjonen i revisjonsberetningen om forutsetningen om fortsatt drift. Finanstilsynet mener at forholdene tilsa at revisor blant annet skulle vurdert om det var grunn til å ta forbehold til forutsetningen om fortsatt drift, og viser spesielt til dagjeldende revisorlov § 5-2 annet ledd, jf. ISA 570 punktene 16-18. Innhentede perioderegnskap i 2020 viste fortsatt betydelig underskudd og fallende omsetning i foretaket, i tillegg til at egenkapitalen var tapt per 31. desember 2019. Slike forhold må revisor ta hensyn til ved utfordring og etterprøving av ledelsens vurderinger. Det vises for øvrig til vurderingene i foregående punkter, som også er relevante i denne sammenheng.

Revisor har i presiseringen i revisjonsberetningen også vist til at avlagt årsregnskap for foregående periode ikke er revidert, og at sammenligningstallene dermed ikke er revidert. Finanstilsynet viser til at fratrudd revisor reviderte årsregnskapet for 2018, uten å innta forbehold til poster i årsregnskapet.

3.8 Oppdrag 9

Foretaket driver regnskapsførervirksomhet og revisjonsselskapet ble registrert som foretakets revisor i desember 2019. Regnskapsførerselskapet var en del av den overtatte porteføljen beskrevet tidligere i dette brevet. Finanstilsynets kontroll omfattet revisors kontroll av foretakets overholdelse av risikostyringsforskriften og hvitvaskingsloven.

Et regnskapsforetaks pliktige rapportering etter risikostyringsforskriften krever styrebehandling og revisorbekreftelse hvert år. Oppdragsansvarlig revisor fulgte først opp at revisjonsklienten etterlevde dette kravet etter tilsynet nevnt i avsnitt 2.3.1. Styret hos revisjonsklienten behandlet risikostyringsforskriften i møte 2, mai 2020. Det foreligger en sjekklister som viser hvilke handlinger revisor har utført ved kontroll av regnskapsførervirksomhetens overholdelse av risikostyringsforskriften for 2020. Revisorerklæring ble avgitt 4. juni 2020. Denne erklæringen etter risikostyringsforskriften § 10 skulle vært en del av styrets beslutningsgrunnlag. Erklæringen ble avlagt for sent. Det forhold at det for årene 2018 og 2019 ikke er avgitt erklæringer etter risikostyringsforskriften skulle vært tatt opp med regnskapsførerforetaket i nummert brev.

Revisor har innhentet en del som skal være foretakets virksomhetsinnrettede risikovurdering etter hvitvaskingsloven. Dokumentet er en utskrift av en mal der regnskapsførerselskapet ikke har fylt ut de åpne feltene. Når dette er situasjonen kan ikke revisor konkludere med at

regnskapsførerselskapet har en virksomhetsinnrettet risikovurdering. Revisor har innhentet hvitvaskingsrutiner, men det foreligger ikke en beskrivelse av hvilke handlinger revisor har utført eller om revisor har vurdert rutinene.

Forholdet er brudd på revisorloven § 5-2 andre ledd, jf. ISA 250 punkt 13-18.

3.9 Oppdrag 10

Foretaket driver regnskapsførervirksomhet og revisjonsselskapet ble registrert som foretakets revisor i desember 2019. Regnskapsførerselskapet var en del av den overtatte porteføljen beskrevet tidligere i dette brevet. Finanstilsynets kontroll omfattet revisors kontroll av foretakets overholdelse av risikostyringsforskriften og hvitvaskingsloven.

Et regnskapsforetaks pliktige rapportering etter risikostyringsforskriften krever styrebehandling og revisorbekreftelse hvert år. Først våren 2020 fulgte revisor opp at revisjonsklienten etterlevde dette kravet. Styret hos revisjonsklienten behandlet risikostyringsforskriften i møte 31. desember 2019. Revisorerklæring ble avgitt 27. juni 2020. Det forhold at det ikke for årene 2018 og 2019 er avgitt erklæring etter risikostyringsforskriften er ikke tatt opp med regnskapsførerforetaket i nummert brev, i samsvar med revisorloven § 5-4.

Revisor har ikke kontrollert at regnskapsførerforetaket hadde utarbeidet en virksomhetsinnrettet risikovurdering etter hvitvaskingsloven. Revisor har innhentet hvitvaskingsrutiner, men ikke dokumentert om, eventuelt hvilke kontroller som er rettet mot disse rutinene, og heller ingen andre vurderinger knyttet til regnskapsførerselskapets etterlevelse av pliktene i hvitvaskingsloven.

Forholdet er brudd på revisorloven § 5-2 andre ledd, jf. ISA 250 punkt 13-18.

3.10 Oppdrag 11

Foretaket er et håndverksselskap. Foretakets fikk revisjonsplikt i 2019 og fikk revisor i oktober 2019. Denne revisoren fratradte februar 2020 etter gjentatte mislykkede forsøk for å få kontakt med ledelsen i foretaket. Revisjonsselskapet ble registrert som foretakets nye revisor 2. april 2020. Finanstilsynets kontroll omfattet revisors akseptvurdering.

Det ble tatt kontakt med tidligere revisor og innhentet resultatrapport for 2019. Revisjonsklienten skriver i e-post til revisor at de er svært nære konkurs ved årsskiftet 2019/2020, men at de forventer oppgjør fra et prosjekt i april som skal bedre likviditeten. Årsregnskapet for 2018 viste svak likviditet. Pr 31. desember 2018 var arbeidskapitalen negativ med 0,7 millioner kroner. Den foreløpige resultatrapporten for 2019 viser det underskudd på ca. 1 million kroner og dermed tapt egenkapital på omtrent 1 million kroner og en negativ arbeidskapital på 3 millioner kroner. Revisor har kommentert at "*ledelsen mener likviditeten nå er ok. Vil gjøre evt. ytterligere tiltak*" i sin oppdragsvurdering uten å gjøre egne undersøkelser som understøtter ledelsens påstander.

Revisor har utført en risikoklassifisering etter hvitvaskingsloven og konkludert med "lav" risiko. Det foreligger ingen vurdering av at foretaket driver i en bransje som kan medføre høyere risiko for hvitvasking. Revisor har videre innhentet skjema fra foretaket der foretaket er bedt om å opplyse om hvem som er reelle rettighetshavere. Det er krysset av for "nei" for om foretaket har reelle rettighetshavere. I revisors egen sjekklister er det under punktet reelle rettighetshavere skrevet "ok". I tilsvaret har revisjonsselskapet forklart dette med at "nei" og "OK" ukvittert at det ikke er

rettighetshavere ut over de som er aksjonærer. Revisjonsselskapet opplyser at dette nå er endret slik at både aksjonærer og eventuelt andre reelle rettighetshavere fremkommer samlet.

Finanstilsynets konklusjon

Finanstilsynet mener at revisors grunnlag for å akseptere oppdraget ikke er tilstrekkelig dokumentert. Tidligere revisors fratredelse og en historikk med svak likviditet tilsier at revisor skulle utvist en særlig aktsomhet i akseptvurderingen. Finanstilsynet mener at revisor ikke skulle påtatt seg oppdraget før foretaket ved styret hadde lagt frem dokumentasjon som viser at styret har ivaretatt sin handleplikt, slik at ikke foretaket drives videre for kreditorenes regning. Finanstilsynet mener det foreligger brudd på revisorloven § 5-2 annet ledd, jf. ISA 220 punkt 12. At revisor påtok seg oppdraget, uten å ha gjort en forsvarlig vurdering av fortsatt drift, herunder om styret har oppfylt sin handleplikt, har økt risikoen for at virksomheten drives videre for kreditorenes regning. Finanstilsynet mener det foreligger et grovt brudd på revisors plikter.

Manglende vurdering av den fastsatte risikoklassifiseringen etter hvitvaskingsloven er brudd på hvitvaskingsloven § 9. Det at klienten driver i en bransje med økt risiko må vurderes når klienten risikoklassifiseres. Manglende vurdering av reelle rettighetshavere er brudd på hvitvaskingsloven § 13 fjerde ledd og § 14 første ledd.

I revisors tilsvarebrev til foreløpige merknader bekrefter revisor at de har endret sine rutiner for dokumentasjon av hvem som er reelle rettighetshavere, slik at det fremkommer tydelig hvem som er foretakets reelle rettighetshavere.

3.11 Oppsummering av kontroll av revisjonsoppdrag

Finanstilsynet har funnet en rekke brudd på god revisjonsskikk i revisjonsutførelsen. De gjennomgående feil og mangler er knyttet til følgende forhold:

- Revisjonsoppdrag er akseptert uten at det er foretatt akseptvurdering
- Vurderinger etter hvitvaskingsloven er mangelfull
- Dokumentasjon av revisjonen er mangelfull
- Revisors forståelse av foretakenes rutiner og interne kontroll tilknyttet vesentlige regnskapsposter er mangelfulle
- Mangelfulle vurderinger av mislighetsrisiko
- Mangler ved bruk av stikkprøver som revisjonsbevis
- Mangler ved revisjonen av foretak underlagt særlovgivning
- Mangler i revisjonen av fortsatt drift og vurderingsposter

Finanstilsynet mener at feilene og manglene er alvorlige. Finanstilsynet mener at flere av pliktbruddene skyldes at det ikke er utvist tilstrekkelig profesjonell skepsis i gjennomføringen av revisjonen. Blant annet er uttalelser fra ledelsen lagt til grunn uten at revisor har gjort egne vurderinger eller revisjonshandlinger. De dokumenterte uttalelsene fra ledelsen er ikke alene tilstrekkelige og hensiktsmessige revisjonsbevis. At revisor utviser en profesjonell skeptisk holdning er helt sentralt for å kunne ivareta revisors rolle som allmennhetens tillitsperson.

Finanstilsynet har notert at en av de revisorene som ble kontrollert ikke lenger er utpekt som oppdragsansvarlig revisor i selskapet, men arbeider fortsatt i selskapet.

4. VEDTAK OM ILEGGELSE AV OVERTREDELSESSEMBYR

4.1 Rettslig grunnlag

Overtredelsesgebyr kan ilegges for brudd på en rekke plikter etter hvitvaskingsregelverket, herunder bestemmelsene knyttet til risikovurderinger, rutiner, utførelsen av kundetiltak samt undersøkelse og rapportering. Hvilke overtredelser og hvordan overtredelsesgebyret skal beregnes følger av hvitvaskingsloven §§ 49 og 50, som lyder:

"§ 49. Overtredelsesgebyr

(1) Dersom rapporteringspliktige eller noen som har handlet på vegne av et rapporteringspliktig foretak, har overtrådt §§ 6 til 8, kapittel 4, §§ 25, 26, 27, 28, 30, 35, 36, 39, 42, forskrift gitt i medhold av disse bestemmelsene eller forskrift gitt i medhold av § 52, kan tilsynsmyndigheten ilegge den rapporteringspliktige overtredelsesgebyr.

Overtredelsesgebyr kan ilegges rapporteringspliktige foretak selv om ingen enkeltperson har utvist skyld. [...]

[...]

(4) Rapporteringspliktige som nevnt i § 4 første ledd bokstav d, f, l, m og o, annet og femte ledd, kan ilegges overtredelsesgebyr på inntil 9 millioner kroner. [...]

[...]

§ 50. Vurderingsmomenter for forbud mot å ha ledelsesfunksjon og vedtak om overtredelsesgebyr

Ved vurderingen av om det skal [...] ilegges overtredelsesgebyr etter § 49, skal det blant annet tas hensyn til

a) overtredelsens grovhet og varighet

b) overtrederens grad av skyld

c) overtrederens økonomiske evne

d) den rapporteringspliktiges risikovurderinger etter § 7 og rutiner etter § 8

e) fordeler som er oppnådd eller kunne ha vært oppnådd ved overtredelsen

f) om tredjeparter er påført tap

g) graden av samarbeid med myndighetene

h) eventuelle tidligere overtredelser av hvitvaskingsloven eller forskrifter med hjemmel i loven

De samme momentene skal hensyntas ved utmålingen av overtredelsesgebyr."

Vedtak om ileggelse av overtredelsesgebyr vil bygge på en helhetsvurdering. Vurderingen skal inkludere konkrete vurderinger av relevante momenter i hvitvaskingsloven § 50. Listen over vurderingsmomenter er ikke uttømmende og angir ikke hvilken vekt de ulike momentene skal ha i helhetsvurderingen

4.2 Finanstilsynets vurdering

Et velfungerende system for å avdekke og forebygge hvitvasking og terrorfinansiering forutsetter god etterlevelse fra rapporteringspliktiges side. Det er viktig for tilliten til hvitvaskingsregelverket og de rapporteringspliktige at brudd på regelverket oppdages og sanksjoneres. Bruk av overtredelsesgebyr innebærer at tilsynsenhetene ikke oppnår økonomiske fordeler av manglende etterlevelse av lovkrav, og vil ha en viktig allmennpreventiv virkning.

Tilsynet avdekket en rekke brudd på revisjonsselskapets plikter etter hvitvaskingsregelverket. Samtlige plikter som er brutt kan sanksjoneres etter hvitvaskingsloven § 49. Pliktbruddene som danner grunnlag for gebyret er omtalt i punkt 2.5 og punkt 3. De avdekkede forhold viser etter Finanstilsynets oppfatning en gjennomgående svikt i revisjonsselskapets etterlevelse av hvitvaskingsregelverket.

Når det gjelder overtredelsenes grovhet, legger Finanstilsynet til grunn at det skal ses hen til overtredelsens karakter. Bestemmelsene om virksomhetsinnrettet risikovurdering, opplæring av ansatte og internkontroll er helt grunnleggende for å etterleve hensynet bak hvitvaskingsregelverket om å forebygge og avdekke hvitvasking og terrorfinansiering. Det samme gjelder arbeidsrutiner og etterlevelsen av disse. Det er særlig alvorlig med manglende risikovurdering og rutiner, eller større svakheter i etterlevelsen av disse bestemmelsene. Det at revisjonsselskapet ikke har utarbeidet en virksomhetsinnrettet risikovurdering, er i seg selv et grovt brudd på hvitvaskingsloven. Også manglende eller mangelfulle rutiner, som nevnt i punkt 2.5 foran, er i seg selv et grovt brudd på hvitvaskingsloven. Det samme gjelder manglende utførelse av plikter på oppdragsnivå.

Når det gjelder overtredelsenes varighet, viser Finanstilsynet til at loven trådte i kraft 15. oktober 2018 og at tilsynet fant sted andre halvdel av 2020. Revisjonsselskapet har derfor hatt tid på å innrette seg etter ny hvitvaskingslov. Finanstilsynet viser for øvrig til at de pliktene som er brutt og som danner grunnlag for gebyr, i hovedsak også fulgte av 2009-loven. Dette gjelder blant annet krav til rutiner om og faktisk gjennomføring av opplæring av ansatte, internkontroll, identifikasjon og oppfølging av PEP, løpende oppfølging av kunde generelt, oppbevaring og lagring, dokumentasjon av kundeopplysninger, samt undersøkelser og rapportering. Situasjonen er derfor at revisjonsselskapets pliktbrudd har pågått i lang tid.

I vurderingen av grad av skyld, må det forutsettes at revisjonsselskaper setter seg inn i regelverk som gjelder for virksomheten. Hvitvaskingsloven er et sentralt regelverk der revisorene skal ivareta viktige samfunnsmessige interesser. Gjennom revisorloven er revisjonsselskaper underlagt regelverk som skal sikre styring og kontroll av revisjonsrisiko og av revisjonsutførelsen. Dette innebærer at revisjonsselskapene er godt kjent med alminnelige prinsipper for risikostyring og internkontroll, som også er de som gjelder for styring og kontroll av risikoen etter hvitvaskingsloven. For at denne risikoen skal håndteres på forsvarlig i samsvar med hvitvaskingsloven må revisjonsselskapets ledelse ha oppmerksomhet rettet mot dette området, prioritere arbeidet og sette av tilstrekkelige ressurser, herunder sikre at de ansatte får nødvendig opplæring. Finanstilsynet mener at dette ikke har vært situasjonen i revisjonsselskapet. Videre er det Finanstilsynets oppfatning at manglende gjennomføring av forpliktelser etter hvitvaskingsloven av 2009, som selskapet har vært underlagt i flere år, øker graden av selskapets skyld.

4.3 Vedtak

På bakgrunn av en helhetlig vurdering av de forhold som ble avdekket under tilsynet, hensyntatt overtredelsenes art og omfang, selskapets skyldgrad, selskapets økonomiske evne, samt at selskapet antas å ha hatt besparelser knyttet til unnlattelsene, varsler Finanstilsynet følgende vedtak

Plus Revisjon AS (org.nr 990 422 052) plikter å betale et gebyr på kr. 150 000,- for overtredelse av §§ 7,8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 24, 30, 35 og 36 i lov om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering, jf. § 49, jf. § 50. Overtredelsesgebyret tilfaller statskassen.

Dette vedtaket kan påklages innen 3 uker etter at vedtaket er mottatt. Klage sendes Finanstilsynet. Klageinstans er Finansdepartementet. Forvaltningsloven §§ 18 og 19, om partenes adgang til å gjøre

seg kjent med sakens dokumenter, gjelder. Det kan søkes om utsatt iverksetting av vedtaket, jf. forvaltningsloven § 42.

Overtredelsesgebyrer innkreves av Skatteetaten ved Statens innkrevingsentral. I tilfeller der vedtaket ikke påklages vil Statens innkrevingsentral sende krav om betaling umiddelbart etter klagefristens utløp. I tilfeller der vedtaket påklages, sendes kravet etter at klagen er avgjort av Finansdepartementet. Statens innkrevingsentralers frist for betaling er 3 uker etter faktura er sendt.

For Finanstilsynet

Anne Merethe Bellamy
direktør for markedstilsyn

Anders Grini
senior tilsynsrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevne signaturer.